

OPINNÄYTETYÖ

Naiseuteen liittyvät roolit

Kristiina Joenpolvi

Yhteisöpedagogi

(210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika

(11/2021)

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogi

Tekijä: Kristiina Joenpolvi
Opinnäytetyön nimi: Naiseuteen liittyvät roolit
Sivumäärä: 57 ja 1 liitesivu
Työn ohjaaja(t): Satu Riikonen
Työn tilaaja(t): Naistenkartano

Tutkimuksessa selvitettiin Naistenkartanon asiakkaiden naiseuteen liittämiä rooleja. Naistenkartano on 100-vuotias kansalaisjärjestö, joka työskentelee naisten voimaannuttamisen puolesta.

Teoriaperustassa tarkastellaan tasa-arvoa, sukupuolirooleja, seksuaalisuutta, sosiaalisia normeja ja niiden vaikutuksia naisten elämään sekä mekanismeja, jotka tuottavat eriarvoisuuden. Tutkimusten mukaan metatyö johtaa naisten uupumiseen, sillä se kasvattaa kokonaistyöaikaa eikä jätä riittävästi aikaa palautumiselle. Metatyö on valmistelua, ennakointia, valvontaa, päivittäistä organisointia, logistiikkaa ja aikataulutusta. Kotitöiden tasapuolinen jakaminen on tärkeää, koska se on työtä, josta ei saa palkkaa. Palkatonta työtä tekevä henkilö on usein alisteisessa asemassa ja riippuvainen puolisostaan, eikä hänellä ole mahdollisuutta tehdä päätöksiä itsenäisesti. Lisäksi palkattomasta työstä ei kerry eläkettä. Näin naisista tulee pienituloisia eläkeläisiä.

Naisellisten piirteiden ja työn arvostuksen lisääminen yhteiskunnassa on tärkeää. Sillä tavoin pystymme luomaan tasa-arvoisemmat mahdollisuudet kaikille ja jokainen saa mahdollisuuden määrittellä itsensä vapaasti.

Kyselylomake lähetettiin 297 Naistenkartanon asiakkaalle ja vastauksia saatiin 115. Aineistolähtöisellä sisältöanalyysillä vastauksista löytyi 433 roolia. Äiti oli aineistossa absoluuttisesti yleisin rooli, sen nimesi 62 vastaajaa. Roolit keskittyivät selkeästi rooleihin, joissa nainen määrittää itseään suhteessa muihin: tytär, sisko, vaimo, ystävä, tati puoliso ja miniä.

Tulokset osoittavat, että naiset näkevät itsensä edelleen rooleissa, joita ajatellaan perinteisesti naisille kuuluvina rooleina. Vastausten rooleista 76 % noudattelee sukupuolinnormeja. Myös metatyöroolit kuuluvat näiden normien mukaisten roolien joukkoon. Toisaalta vastauksissaan naiset suhtautuvat sukupuolirooleihin ja sosiaalisiin normeihin terveeseen kriittisesti.

Asiasanat: tasa-arvo, sosiaaliset normit, sukupuoliroolit, naiset, feminiinisyys, seksuaalisuus

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Degree programme in NGO and Youth Work

Author: Kristiina Joenpolvi
Title: Roles Related to Femininity
Number of pages: 57 and 1 attachment page
Supervisor: Senior Lecturer Satu Riikonen
Commissioned by: Naistenkartano reg. assoc.

The purpose of this thesis was to collect information on the gender roles of women, in particular, the customers of Naistenkartano. Naistenkartano is a 100-year-old NGO which advocates for women empowerment. The theoretical section of this thesis explores equality, gender roles, sexuality, social norms and their impact on women's health as well as the mechanisms that keep inequality alive.

The theoretical section of this thesis explores so called meta work. Meta work is domestic work which includes preparation, anticipation, control, daily organization, logistics and scheduling. Surveys indicate that meta work is quite largely under the responsibility of the woman and, moreover, responsible of women's exhaustion, as it will increase total working hours and leave insufficient recovery time. The equal division of domestic work is important also because it is work where one does not receive payment. A person doing unpaid work is likely to be in a more subordinate position and dependent on their spouse. They do not have the possibility to make decisions independently, and even their pension will be lower.

The literature and research studied for this thesis suggest that it is important to increase the appreciation of feminine work and traits in society. In this way, it would be possible to create more equal opportunities to all and give everyone the possibility to define themselves freely.

A survey was carried out and questionnaires were sent to 297 Naistenkartano customers, out of whom 115 answered. The data were analyzed using data driven qualitative content analysis. Out of the 115 answers, altogether 433 different roles were collected. The absolutely most common role was the mother, named by 62 respondents. In general, the most frequently mentioned roles were daughter, sister, wife, friend, aunt, spouse and daughter in law, roles in which a woman defines herself in relation to others.

The results indicate that women still see themselves in roles mostly though as roles traditionally belonging to women. 76 per cent of the collected roles were in line with gender norms. On the other hand, in their answers women take a healthy critical view of the gender roles.

Keywords: equality, social norms, gender roles, women, femininity, sexuality

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
	1.1 Aiheen valinta	6
	1.2 Opinnäytetyön tavoitteet ja tutkimuskysymykset	7
2	NAISTENKARTANO	9
3	SUKUPUOLIJÄRJESTELMÄ	12
	3.1 Sukupuolen historiaa	12
	3.2 Dikotomiat	15
	3.3 Sukupuolirooli ja rooli odotukset	15
	3.4 Feminiini ja maskuliini rooli odotusten taustalla	16
	3.5 Alisteisuus	18
	3.6 Tasa-arvo	20
	3.7 Äitiys	22
	3.8 Naisen taakka	24
	3.9 Reflektointikyky - tie tasa-arvoon	26
4	KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT	28
5	KYSELYN ANALYSOINTI	30
	5.1 Taustatietoja	30
	5.2 Sukupuolinormeja rikkovia ja mukailevia	33
6	KERTOMUSTEN ANALYSOINTI	39
	6.1 Ei yhtään roolia	39

6.2 Tyytyväisyys	40
7 TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	45
7.1 Mitä naiseuteen liittyvistä rooleista voi päätellä.....	45
7.2 Sukupuoliroolit ja hyvinvointi	46
7.3 Tuotos	48
8 POHDINTA	50
LÄHTEET	53
LIITTEET	57

1 JOHDANTO

Mielenterveysongelmista on tullut yleisin syy työkyvyttömyyseläkkeelle jäämiseen ja pandemia-aika on lisännyt käyntejä työterveyspsykologeilla huomasti.
(Uusitalo 2021.)

Yle uutisoi 27.9.2021, että työnantaja on yhä useammin kiinnostunut parisuhteesi tilasta, unesi laadusta ja jaksamisestasi. Uutisen mukaan työnantajan on syytäkin olla kiinnostunut työntekijänsä vapaa-ajan kuormittavuudesta, sillä se heijastuu työssäjaksamiseen. Pandemia-aikana työ ja vapaa-aika ovat kietoutuneet tiukemmin yhdeksi kokonaisuudeksi, kun moni on tehnyt töitä kotoa käsin ja samalla kahvipöytäkeskustelut ovat jääneet. (Uusitalo 2021.)

Aikaisemmin samana vuonna Yle (STT 2021) uutisoi, että korona-aika kuormittaa etenkin nuoria aikuisia – naiset kokevat uupumusta miehiä enemmän (Miettinen 2021). Mielenkiintoni heräsi. Onko naisten vapaa-aika kuormittavampaa kuin miesten? Voiko sukupuoleen liittyvät roolit olla yhteydessä mielenterveyteen?

1.1 Aiheen valinta

Minua ei haittaa, että minua kutsutaan “ovinaiseksi”, koska tiedän, että sillä tarkoitetaan sekä naisia että miehiä. Mikä tahansa muu kuulostaisi hölmöltä. - Frank, ovinainen. (Manwhohasi-tall 2021.)

Ironinen lainaus on Facebookin Man who has it all -sivustolta. Sivusto kuvittelee maailman, jossa yhteiskunta kohtelee miehiä samaan tapaan kuin naisia. Tavoitteena on nostaa esiin seksismiä, stereotyyppioita ja ennakkoasenteita, joita naiset kohtaavat. Monet sitaateista, ovat kuin suoraan elämästäni, tosin tietenkin ihan ilman roolien vaihtoa. Ehkä juuri siksi ne niin puhuttelevat.

Olen elämäni aikana todistanut eriarvoista kohtelua monesti, erityisesti IT-alalla työskennellessäni. Tietojani ja osaamistani ei arvostettu samalla tavoin kuin miespuolisten kollegojen. Eräässä kokouksessa esimies kysyi minulta, miten kannattaisi edetä, vastattuani, hän kääntyi miespuolisen kollegan puoleen. Mieskollega vahvisti toimintasuunnitelmani, vaikka ei edes tiennyt asiasta mitään.

Tasa-arvo on kiinnostanut minua hyvin nuoresta. Silti suoritin pitkään roolia, jossa tein kaikki maatilalla naisten töiksi luettavat työt ja olin myös se heti käytettävissä oleva apulainen, jonka odotettiin jättävän kesken omat tehtävänsä ja rientävän auttamaan tärkeämmissä miesten töissä.

Tilanteessa, jossa olimme mieheni ja tätini kanssa menneet siivoamaan isoäitini luo, mieheni tarttuessa mattoon tuli isoäitini väliin. Mene sinä hakemaan päivän lehti postilaatikosta, isoäiti sanoi, niin voit lukea sitä sillä välin, kun naiset siivoavat. Mielenkiintoista kyllä, muistan erityisen karvaina kokemukset, joissa epätasa-arvoinen ja normeihin ohjaava kommentti on tullut naisen suusta.

Mona Cholletin (2019) kirja *Naisia vai noitia? - Naisvainot ennen ja nyt* antoi merkittävän syysäyksen työlleni. Minua puhutteli erityisesti ajatus, että ”Noita on ainoa feminiininen arkkityyppi, joka pitää vallan itsellään. Noita määrittelee itse itsensä.” Cholletin mukaan vaimo, sisar, äiti, neitsyt ja huora arkkityypit perustuvat kaikki siihen, mikä on niiden suhde muihin ihmisiin. Puhutteleva oli myös kuvaus itsenäisyydestä, joka Cholletin mukaan tarkoittaa mahdollisuutta solmia tasa-arvoisia suhteita, jotka kunnioittavat naisen omaa kokemusta. Suhteita, jotka eivät tukahduta, vaan tukevat naisen omaa tapaa elää. (Chollet 2019, 59, 72.) Minulle se oli kuin suoraan Naistenkartanon toiminta-ajatuksesta. Harjoitteluni Naistenkartanossa antoi aiheen, jonka myötä sain sukeltaa tutkimaan sukupuoliroolien problematiikkaa.

1.2 Opinnäytetyön tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Naistenkartanolla on tarve saada toimintansa tueksi tutkittua tietoa toimintaan osallistuneiden naisten (NOVAT-naisten) itsensä määrittelemistä rooleista 2020-luvulla. Tutkimuksen kohteena ovat Naistenkartanon toiminnassa mukana olleet naiset ja heidän käsityksensä omista rooleistaan naisena.

Sukupuolentutkimuksen perusteet ja Käsikirja sukupuoleen (Saresma, Rossi & Juvonen 2010) olivat tärkeässä roolissa työtä tehdessä, samoin joukko tutkimuksia, jotka käsittelivät tasa-arvoa. Niistä mainittakoon Hoskinin (2020) tutkimus, jossa hän on tutkinut naisellisuuden/feminiinisuuden ongelmallista asemaa: ”Feminiinisyys? Alistamisen estetiikkaa” ja YK:n (UNDP 2020) analyysi: Sosiaalisia normeja torjumassa, jonka mukaan lasikatto kattaa kaikki naisten elämän osa-alueet - myös kotitalouden. YK:n analyysi paljastaa, että vaikka miesten ja naisten välisen tasa-arvon kaventamiseksi on tehty töitä vuosikymmeniä, lähes 90 prosentilla miehistä ja naisista on jonkinlainen ennakkoluulo naisia kohtaan. Lasikatto ei olekaan lasia, vaan se muodostuu rakenteista, sosiaalisista normeista, läpitukevista harhoista ja alistamisesta, jota sekä miehet että naiset toisintavat.

Tässä työssä selvitän, miten tiukassa sosiaalisten normien mukaiset roolit ovat ja miten ne toisintavat itseään, vaikka mitään estettä normien hylkäämiselle ei oikeastaan olisikaan. Tutkin naisten vastauksista myös heidän tyytyväisyyttään vallitsevaan tilanteeseen.

Tutkimuskysymykset ovat: Mitä naiseuteen liittyviä rooleja naiset tunnistavat elämästään? Mitkä roolit ovat tyypillisiä ja toistuvia? Mikä on sukupuoliroolien kytkös hyvinvointiin?

Lopputuloksena työstäni syntyy roolikartta naisten tunnistamista rooleista ja paljon hyvää materiaalia Naistenkartanon uusiin koulutuksiin. Roolikartta tulee näkymään Naistenkartano100 -juhluvuoden teemana.

2 NAISTENKARTANO

Naistenkartano on ensi vuonna satavuotias, valtakunnallisesti toimiva järjestö, jonka vaikuttamistyö kohdistuu ennen kaikkea naisiin. Järjestön toiminta sai alkunsa naisille suunnattuna raittustoimintana. Alun perin Naistenkartanon NOVAT-vertaistukitoiminnan juuret ovat yhdysvaltalaisen Jean Kirkpatrikin ja Women for sobriety (WFS 2021) luomassa vertaistukiohjelmassa. (Naistenkartano 2021b.)

Sukupuoliroolikeskustelu kantautui Suomeen 1960-luvun puolivälissä, siis vasta Naistenkartanon perustamisen jälkeen. Keskustelu kumpusi ajatuksesta, että roolijako ei olekaan niin kiiveen hakattu, kuin aikaisemmin oli ajateltu. Rooliajattelu liittyi sukupuolittuneen työnjaon poistamispyrkimyksiin ja yhdistyi vahvasti tasa-arvopolitiikkaan. Sex-gender -ajattelu antoi mahdollisuuden ajatella, että biologisesta sukupuolesta ei voikaan suoraan johtaa sosiaalista sukupuolta. Liljeströmin mukaan kyse ei ole biologisten erojen seurauksena syntyvistä eroista, vaan “ihmisten sukupuolielinten mukaan tapahtuvan jaottelun sosiaalisista seurauksista.” (Saresma, Rossi & Juvonen 2010, 26.)

Tänä päivänä Naistenkartanon toiminnan ydinviesti on, että naisten tulee saada määritellä itse itsensä ja jokaisella naisella tulee olla iloa, voimaa ja tilaa elää ainutlaatuisena. Naistenkartanon NOVAT-ohjelma nojaa positiiviseen ja ratkaisukeskeiseen ajatteluun ja tietoiseen läsnäoloon. NOVAT tulee sanoista “naiset ovat”, mikä viittaa naisten oikeuteen määritellä oma olemisensa ja toimijuutensa. (Naistenkartano 2021a, 2021c.)

NOVAT-toiminta on vertaistukiryhmätoimintaa, jossa naiset kokoontuvat suljetussa ryhmässä keskustelemaan annetuista teemoista. Naiset kokoontuvat useamman kerran keskenään, ilman ohjaajaa, keskustelemaan käsikirjan alustusten mukaisista aiheista. Kokoontuminen on siis strukturoitu, suunniteltu ja ohjeistettu. (Naistenkartano 2021a.)

Naistenkartanon vertaistukipiiritoiminta antaa matalan kynnyksen tukea ja keskusteluapua naisille ja naisiksi itsensä kokeville. Kaikilla ei ole perhettä tai ystäviä, jotka tukisivat elämän kriisikohdissa. Perhe tai ystävät eivät aina ole parhaita kuuntelijoita, eikä heille voi kertoa kaikesta mielen päällä olevasta. Toiminnassa kietoutuvat toisiinsa elämän kaikki osa-alueet. Puhutaan omista rajoista ja tarpeista, suhteesta itsen, omaan ajatteluun ja tunteisiin, itsensä hyväksymisestä, sisäisen puheen merkityksestä, nykyhetkessä elämisen taidosta ja suhteesta muihin. (Naistenkartano 2021a.)

Avoin keskustelu näistä aiheista omia kokemuksia sanoittaen ja toisia kuunnellen, antaa paljon. Tietysti vaatii jonkin verran rohkeutta, että uskaltaa katsoa itseään ja omaa toimintaansa rehellisesti ja vielä sanoittaakin sen ventovieraille. Rohkeus kannattaa, sillä kuuntelemalla muita ymmärtää helposti, miten samanlaisia me kaikki olemme ja näkee miten normaaleja omat kummallisimmatkin ajatukset ovat. Samalla saa uusia näkökulmia, sellaisia, joita ei ollut koskaan edes tullut ajatelleeksi ja sellaisia, jotka oli hylännyt, koska ne eivät sopineet sosiaalisiin normeihin. (Naistenkartano 2021a.)

Tiedostamis- ja vertaistukiryhmiä on ollut varmasti niin pitkään kuin on ollut ihmisiä, mutta 1970-luvulta löytyy kuvauksia järjestäytyneemmästä naisten tiedostamisryhmätoiminnasta Suomessa. Rantanen (2017) kuvaa 1970-luvun tiedostamisryhmiä tekstissään seuraavasti:

Kuudesta kahdeksaan naista muodostaa tiedostamisryhmän, joka kokoontuu koughuoneessa tai jäsenten kotona. Tapaamisen tulee kestää vähintään kaksi tuntia, ryhmän jäsenet kertovat toisilleen kokemuksistaan naisina, erityisesti ryhmäläisten tulee pyrkiä kuvaamaan toisilleen tunteitaan.

Näissä ryhmissä puheenvuorot kulkivat yhteen suuntaan vierustoverilta toiselle, jolloin jokainen sai mahdollisuuden puhua. Rantanen (2017) kertoo, että vanhan porvarillisen mallin mukaan, perheen aikuisen naisjäsenen tehtävänä pidetään perheen tunnesiteiden vaalimista, eikä perheen ulkopuolisille luottamuksellisille suhteille jää tilaa. Tiedostamisryhmä muodosti siis vakavan uhan perheen yhteenkuuluvuudelle.

Tiedostamisryhmään liittyy ristiriitaisia uskollisuusvaatimuksia, kun pyrkii rehellisyyteen, saattaa välillä olla pakko kritisoida elämänkumppania tai tarkastella kriittisesti esimerkiksi esi miestä, työtovereita, ystäviä, opettajia. Tiedostamisryhmillä ei ollut mitään tarkkaan määriteltyä päämäärää, mutta keskustelu kehitti sen jäseniä yksilöinä, mikä myös edisti laajemmin naisasiaa. (Rantanen 2017.)

Naistenkartanon vertaistukiryhmissä toiminta on hyvin paljon Rantasen kuvauksen mukaista, mutta tavoitteena on naisten voimaantuminen ja tiedostamisen lisääntyminen. Naistenkartanon tiedostamisryhmät ovat vertaistukiryhmiä, joissa tarkastelu keskittyy omaan itseensä. Työ on uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumatonta. Toiminnan yhteiskunnallinen tavoite on saada ennaltaehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön merkitys ja vaikuttavuus esille ja tunnustetuksi.

Opinnäytetyöni tavoitteena on ymmärtää epätasa-arvon taustaa ja mekanismeja ja tuottaa Naistenkartanolle NOVAT-naisten käsityksiä itsestään ja rooleistaan 2020-luvulla. Ovatko roolit

perinteisen sukupuolijaon mukaisia, vai nouseeko näkyviin myös sukupuolinormeista poikkeavia rooleja? Esittelen opinnäytetyön Naistenkartanon työntekijöille joulukuussa ja löydöksiä viedään soveltuvin osin Naistenkartanon vertaistukitoiminnan osaksi. Tuotoksena syntyy roolikartta, jota Naistenkartano käyttää 100-vuotista toimintaansa juhlistavassa kampanjassa.

3 SUKUPUOLIJÄRJESTELMÄ

“Naiset nyt vain ovat Venuksesta ja miehet Marsista” - vai ovatko? Ruotsalainen feministitutkija Hirdman hahmottaa sukupuolijärjestelmää kahdella tavalla: erillään pitäminen eli kaksinapainen dikotomia, jota toteutetaan esim. sukupuolittuneella työnjaolla, sekä sukupuolten välinen hierarkisointi eli miesnormatiivisuus. (Rossi 2010, 28.)

Tässä luvussa tarkastelen, miten sukupuoleen liittyvä keskustelu on kehittynyt historiallisesti ja miten sitä on käsitetty eri aikoina biologia-diskurssin kannalta. Tutkin naiseuteen, sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyviä käsitteitä sekä rooliajattelun, biologismi-kritiikin, sosiaalisen ja biologisen sukupuolen eronteon kannalta. Esittelen dikotomioiden ja feminiinisuuden ja maskuliinisuuden merkitystä rooli-odotusten taustalla. Tutustun femmefobiaan eli naisellisuuden pelkoon ja valvontaan. Tarkastelen, miten tasa-arvo on kehittynyt ja miten se näkyy mm. koulutuksessa tänä päivänä. Äitiyden ymmärretään olevan naisellisuutta, mutta pitääkö olla äiti, jotta on nainen. Avaan myös reflektiivisyyden merkitystä tasa-arvon saavuttamisen välineenä.

3.1 Sukupuolen historiaa

Sukupuolikäsitys on muuttunut aikojen saatossa. 1700-luvulle asti ajateltiin, että sukupuolia on yksi, mies. Nainen ja mies nähtiin samoista aineksista järjestellyiksi muodoiksi, osina samaa jatkumoa. Naiset olivat vajavaisia miehiä, joiden penis oli kääntynyt sisäänpäin eli kohtu nähtiin sisäisenä peniksenä. Vasta 1800-luvulla lääketieteen vallan vahvistuessa ihmiset alettiin erotella kahteen eri sukupuoleen, mieheen ja naiseen. Silloin luotiin myös binäärinen eli kaksinapainen kahtiajako, joka näkyy vielä tänäkin päivänä. Feminiininen ja maskuliininen nähtiin toistensa vastakkaisina ja toisiaan täydentävinä. Mies nähtiin seksuaalisesti aktiivisena ja nainen passiivisena. Ja käsitys on melko voimissaan tänäkin päivänä. Kun miettii sukupuolen kategorisoinnin historiaa, voi miettiä mikä on nykyisten käsitysten totuudenmukaisuus. (Leppänen 2021.)

Käsikirja sukupuoleen (Saresma & co 2010, 13) kertoo, että käsitteiden muuntuvuus ja liikkuvuus viestii siitä, että tutkimus on elossa ja voi hyvin. Tosin se vaatii lukijalta ja kirjoittajalta valppautta: mistä puhutaan, kun puhutaan naisesta, sukupuolesta tai seksuaalisuudesta? (Saresma & co 2010, 13.)

Nainen vain biologiaa

Biologisen naissukupuolen fenomenologinen kuvaus ei pidä sisällään mitään feminiinistä, vaan kuvauksen kohdusta, munasarjoista ja emättimestä. Biologisen sukupuolen määrittävät monet silmiltä näkymättömissä olevat asiat, edellä mainittujen lisäksi esimerkiksi hormonit ja DNA vaikuttavat biologiseen sukupuoleen. Ihminen ei siis kykene silmämääräisesti havainnoimaan biologista sukupuolta, vaan siihen vaaditaan avuksi teknologiaa, esimerkiksi mikroskoopi tai massaspektrometri. (Kurki 2008, 3.) Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus Seta (2021) ohittaa naisen määritelmässään biologian ja toteaa yksinkertaisesti vain, että ”Nainen on toinen juridisista sukupuolista Suomessa ja yleinen sukupuoli-identiteetti.”

Sosiaalinen ja biologinen sukupuoli

Rubin julkaisi 1975 tekstin, jossa hän otti käyttöön käsiteparin sex/gender. Englanninkielinen ilmaisu ”gender” puhuu sosiaalisesta ja kulttuurisesta sukupuolesta ja ”sex” puhuu biologisesta sukupuolesta. Suomen kielessä ei ole eri sanoja biologiselle, kulttuuriselle ja sosiaaliselle sukupuolelle, on siis muistettava käyttää etuliitteitä biologinen, sosiaalinen ja kulttuurinen. (Rossi 2010, 27.) Lisäksi sekaannuksia saattaa aiheuttaa englanninkielinen ”sex”, joka tarkoittaa siis biologista sukupuolta, mutta myös seksiä. Suomessa oli, noin sata vuotta sitten, tieteelliseen kieleen luotu sana ”siitinelo”, kuvaamaan naisten ja miesten välistä lisääntymisseksuaalisuutta. Se korvaantui vasta 1960-luvulla sanalla seksi. (Saresma & co 2010, 13.) Rubin pyrki käsiteparin sex/gender avulla irrottamaan sosiaalisen ja kulttuurisen sukupuolen biologisesta ja osoittamaan, että sukupuoleen liittyvä sorto on sukupuolia järjestävien valtasuhteiden tulosta, ei suoraa seurausta biologiasta. Rubinin ajatus oli, että sosiaalinen sukupuoli on ”pakotettu” jako, jolle biologiaa käytetään perustana ja perusteluna. (Rossi 2010, 27.)

Sukupuoli

TV-kanavien ja vaatekauppojen kautta katsottuna maailma näyttää sukupuolittuneelta. Feministisen naistutkimuksen mukaan sukupuoli ei kuitenkaan ole annettu itsestäänselvyys. (Rossi 2010, 14.) Sukupuoli ymmärretään yhteiskunnallisesti omaksuttavaksi rooliksi ja erottelu biologiseen ja sosiaaliseen sukupuoleen jonkinlaiseksi järjestelmäksi. (Rossi 2010, 28.)

Setan (2021) sateenkaarisanaston mukaan sukupuoli on juridinen määre ja kategoria.

...jatkumo, joka koostuu erilaisista geneettisistä, kehityksellisistä, hormonaalisista, fysiologisista, psykologisista, sosiaalisista ja kulttuurisista ominaisuuksista. Se on myös monelle tärkeä identiteetti. (Seta 2021.)

Yksi näkökulma sukupuoleen on “näin on aina ollut”, sen mukaan sukupuoli on muuttumaton ja luonnollinen, tietynlainen itsestäänselvyys. Sosiaalisessa konstruktionismissa taas ajatellaan, että kulttuuri tuottaa sukupuolta. Sen mukaan sukupuoli on ajan saatossa, historian ja kehityskulkujen seurauksena, syntynyt ja nykyään sitä erehdytään pitämään luonnollisena. (Leppänen 2021.) Judith Butlerin mukaan sukupuoli syntyy kielellisten ja fyysisten tekojen toistoissa. Butlerin 1990-luvulla kehittelemän performatiivisuuden teorian mukaan toisto vakiinnuttaa sukupuoliesitykset, mutta toisin tekemisen myötä myös muutos on mahdollista. Sosiaalisessa mielessä sukupuolet eivät vain “ole” tai ilmaannu myötäsyntyisesti ilman sosiaalisesti ja kulttuurisesti muokkaavaa arkipuhetta. (Rossi 2010, 26-27.)

Sukupuoli ja seksuaalisuus eivät ole pysyviä käsitteitä, vaan muuttuvat ajassa ja paikassa käsitysten muuttuessa. Niitä voi ajatella muuttuvina merkitysprosesseina. Kun puhutaan heteronaisista ja –miehistä, lesboista ja homoista, trans- ja intersukupuolisista, ryhmiin liittyvät käsitykset ja arvottamiset vaihtelevat riippuen ajasta ja paikasta. (Rossi 2010, 22-23.)

Sukupuoliero

Ranskalainen filosofi Luce Irigaray ja naistutkimuksen professori Rosi Braidotti Alankomaista ovat tuoneet keskusteluun sellaista radikaalia ajatusta, että sukupuolihierarkian sijaan olisi hyvä puhua sukupuolierosta, jossa kumpikaan tai mikään sukupuolista ei ole hierarkiassa toisen yläpuolella, vaan kaikki sukupuolet ovat tasavertaisia subjekteja (Leppänen 2021).

Seksuaalisuus

Seksuaalisuus on jokaisen ihmisen perusominaisuus. Seksuaalisuutta on sukupuoli, seksuaalinen suuntautuminen, lisääntyminen ja sukupuoliroolit. (Väestöliitto 2021.) Myös seksuaalinen kehitys on seksuaalisuutta. Seksuaalisuus sisältää minäkuvan - käsityksen itsestämme. Seksuaalisuutta koetaan ja ilmaistaan monin eri tavoin. Se näkyy asenteissa, arvoissa, uskomuksissa ja suhteessa itseen ja toisiin. Seksuaalisuus muuttuu biologisten, psykologisten, kulttuuristen, sosiaalisten, poliittisten, taloudellisten, historiallisten, uskonnollisten ja henkisten tekijöiden vaikutuksesta. (Mielenterveystalo 2021.)

Teollisen vallankumouksen jälkeen uudenlainen tiedekäsitys johti pyrkimykseen hallita luonnonvaroja. Koska naista pidettiin luonnonvoimana, irrationaalisena, sentimentaalisenä ja hysterisenä, kaikkea naisellista halveksittiin ja se piti pitää kurissa. (Chollet 2019, 38.) Nainen ja naisen seksuaalisuus nähdään edelleenkin luonnonvoimana, jota tulee kahlita (Chollet 2019,

38; Laakso 2020; Rossi 2010, 27). Naisten seksuaalisuuden kontrollointi on yleinen arvo kaikkialla maailmassa (Laakso 2020).

3.2 Dikotomiat

Dikotomia tarkoittaa erillään pitämistä tai kahtia jakamista, jonkun ominaisuuden mukaan. Kahtia jaettuja voidaan kutsua myös vastapuoliksi, koska osa, joka kuuluu jompaan kumpaan puoleen, ei voi kuulua toiseen. Naisten ja tyttöjen kehonkuvaa säätelee moni dikotomia. Yleinen poikatyttö/naisellinen nainen -dikotomia merkitsee sitä, että fyysisesti voimakas tyttö on poikamainen, joka on tilapäisesti mahdollista tytöille murrosikästä asti. Samanlainen yleinen dikotomia, lutka/sievistelijä, rakentaa naisen halun luonnostaan ongelmalliseksi, se on joko "liikaa" tai "liian vähän". Lutkatarralla on kauaskantoisia, tuomittavia ja joskus vaarallisia vaikutuksia nuorten ja aikuisten sosiaaliseen elämään. Muut dikotomiat, kuten suosittu/häviöjä-nörtti ja kiltti/narttu, säätelevät samalla tavalla tapoja, joilla tytöillä ja naisilla on lupa toimia kehossaan. (Piran 2017.)

Sosiaalisesti rakennetut kielelliset dikotomiat asettavat haasteita muihinkin sosiaalisen sijainnin ulottuvuuksiin kuin sukupuoleen. Esimerkiksi sosiaalisesti rakennettu vanha/nuori dikotomia antaa etuoikeuksia toiselle puolelle ja devalvoi toista. Tyttöihin ja naisiin liitetyt sosiaaliset tunnistet vaikkavat heidän mahdollisuuksiin toteuttaa itseään ja samalla sitä miten onnistuneiksi ja hyväksytyiksi he itsensä kokevat. Tyttö tai nainen tunnistetaan "itsekkääksi" tai "narsistiseksi", kun hän sitoutuu mielekkääseen harrastukseen, mistä on seurannut, että hän on laiminlyönyt muiden hoidon tai hyvinvoinnin. "Narttu" ja "aggressiivinen" pyrkivät vähentämään naisten itsevarmuutta, kilpailukykyä ja saavutuksia. "Tarvitseva" tai "riippuvainen" -leima vähentelee naisten tarpeita ja tukee heidän alistamistaan rajallisiin mahdollisuuksiin maailmassa. Samaan aikaan "supernainen" kertoo, että mitä tahansa muuta naiset tekevät, heidän täytyy menestyä kotirintamalla - mahdoton tehtävä, joka johtaa naisten hyvinvoinnin heikentymiseen ja asettaa heidät epäonnistumaan. (Piran 2017.)

3.3 Sukupuolirooli ja rooliodotukset

Sukupuolirooli on ympäröivän yhteisön oletus tai vaatimus siitä, miten henkilön tulisi käyttäytyä biologisen sukupuolensa mukaan. (UNDP 2020, 6.) Naisen ja miehen sukupuoliroolit nähdään vastakkaisina ja toisiaan täydentävinä. Naisen on roolinsa mukaan oltava kohtelias, mu-

kautuva ja hoivaava. Miehen sukupuolirooli sivuuttaa fyysisen ja henkisen hyvinvoinnin ja johdattaa epärealistisiin odotuksiin itseä kohtaan ja helposti myös naisten aliarviointiin ja halveksuntaan. (Jokinen 2010, 134.) Rooliodotukset määrittävät toimintaa kotitalouksissa, yhteisöissä, työpaikoilla ja yhteiskunnassa yleensä. Yhteiskunta asettaa naisiin edelleen vahvoja odotuksia hoitaa kotia ja toimia hoitajina ja miesten odotetaan olevan elättäjiä. (UNDP 2020, 6.)

Rooli-termi on hankala. Se antaa ymmärtää, että sukupuolirooli on todellakin vapaavalintainen rooli, joka opitaan ja silloin se on myös mahdollista oppia toisin. Mutta sanaan sukupuolirooli liittyy myös oletus kaiken takana olevasta oikeasta subjektista. Subjektista, joka määrittelee sen, millainen on tai miten käyttäytyy oikeanlainen nainen tai mies. (Rossi 2010, 26.)

Sukupuoliroolien muuttamisyrietykset ja rajanylitykset aiheuttavat vastareaktioita ja yhteentörmäyksiä. Vähintään rooliodotusten muutosyrietykset paljastavat alitajuisia ennakkoluuloja. Mutta silti, jopa normeja voidaan siirtää kohti sukupuolten tasa-arvoa. (UNDP 2020, 15.)

3.4 Feminiini ja maskuliini rooliodotusten taustalla

Maskuliinisuus ja feminiinisyys nähdään toistensa vastakohtina ja ääripäinä. Ajatus pitää sisällään sen, että maskuliinisuuteen ei saa sekoittaa mitään feminiinisyystä. Feministisessä mies- ja naistutkimuksessa yritetään purkaa universaaleina luonnonlakeina pidettyjä merkitysrakenteita, jotka ovat ihmisen muodostamia käsitteitä ja muutettavissa. Rakenteet sisältävät myös sosiaalisia normeja, jotka kieltävät mitä miehet ja naiset eivät saa tuntea ja tehdä ja toisaalta määräävät mitä miesten ja naisten pitäisi tuntea ja tehdä. (Jokinen 2010, 129; Kimmel 2001; Ricciardelli 2012.) Seuraavassa avaan tätä dikotomiaa ja hierarkiaa tarkemmin.

Maskuliini

Maskuliinisuus on joukko piirteitä ja käyttäytymismalleja, jotka liitetään miessukupuoleen. Suomalaisen kulttuurin hegemonisen eli hallitsevan maskuliinisuuden ihanteita ovat esimerkiksi Carl Gustav Mannerheim ja Antti Rokka. (Jokinen 2010, 131-132.) Länsimainen kulttuurinäkemys maskuliinisuudesta ja miehille määräytyistä maskuliinisista rooleista on hyvin selvä. Miesten on oltava voimakkaita, vahvoja ja tehokkaita. Urheilu on länsimaisten miesten maskuliinisuuden näyttämö. Urheilun tavoitteet ovat läheisesti linjassa maskuliinisen lihaksikkaan kehon tavoittelun kanssa; urheilullinen vahvuus ja ylivoima, kilpailukyky, sitkeys, kestävyys, johtajuus, asema, voima ja auktoriteetti. (Ricciardelli 2012.)

Maskuliinisuus esiintyy poikkeuksetta luonnollisena, vilpittömänä ja käytännöllisenä (Hoskin 2020, 13). Mitä enemmän maskuliinisia piirteitä mies omaa, sitä arvokkaampi mies on. Miehitys ansaitaan. Hegemoniseen maskuliinisuuteen liittyy ajatus monista maskuliinisuuksista, jotka ovat hierarkkisesti järjestäytyneitä. On mahdotonta esittää edes yhtä normatiivista kuvausta normaaliksi ymmärretystä maskuliinisuudesta. (Jokinen 2010, 129, 132.)

Feminiini

Feminiinisyys on naisellisuutta ja naismaisuuutta. Feminiinisiä piirteitä ovat empaattisuus, yhteisöllisyys ja emotionaalisuus. (Jokinen 2010, 129.) Moni kuvailee itseään feminiiniseksi ja rinnastaa oman feminiinisyytensä naiseksi, joka ilmentää ominaisuuksia, kuten hoitava, herkkä, heikko tai suloinen. (Windsor 2015.) Lisäksi feminiinisuuden sivumerkitykset: keinotekoinen, teennäinen ja kevytmielinen ovat juurtuneet syvälle kulttuuriimme (Hoskin 2020, 13).

Feminiinisyttä ei voida ymmärtää kiinteänä joukkona piirteitä, jotka luonnehtivat kaikkia naisia. Tieteellisenä käsitteenä feminiinisyys voi pitää sisällään laajan kirjon merkityksiä ja se voidaan tulkita monella eri tavalla. Lisäksi on lukuisa määrä yksilöllisiä tapoja ilmaista feminiinisyttä. Tapoja vahvistavat sosiaaliset instituutiot (media, koulutus, uskonto, urheilu ja työelämä). Feminiinisyys on sosialisoiva ideologia, joka määrittelee ja organisoii elämäntapoja. Erityisesti se määrittelee sukupuoleen ja seksisuhteisiin liittyviä käytäntöjä. Feminiinisyys asettaa jotkin naisellisuuden muodot hallitseviksi ja marginalisoi ja alistaa toiset. (Windsor 2015.)

Normit

Normi on kirjoittamaton oletus, arvo, jonka mukaan toimimalla yksilö tulee hyväksytyksi. Yksilöt käyttäytyvät sosiaalisissa tilanteissa lapsuudessa opittujen ja kautta koko elämän vahvistettujen normien mukaan. (Windsor 2015.) Syrjivät sosiaaliset normit ja stereotypiat vahvistavat sukupuoleen liitettyä identiteettiä. Ne määrittävät naisten ja miesten käyttäytymistä, rajoittavat valtaa tavalla, joka johtaa eriarvoisuuteen. Normit luovat odotukset siitä minkälaista on maskuliininen ja feminiininen käytös ja arvottavat, onko kulloinenkin käytös sosiaalisesti hyväksyttävää vai halveksittavaa. Normit vaikuttavat suoraan yksilön valintoihin, vapauksiin ja valmiuksiin. (UNDP 2020, 6.) Sosiaalinen normi tarttuu ja pysyy parhaiten, kun sen noudattamisesta on yksilölle hyötyä ja vastaavasti sen haastamisesta on vaivaa. (UNDP 2020, 10-12.)

Sosiaalisiin normeihin kätkeytyy pitkään vallalla olleet mallit siitä, että naiset jätetään kotitalouksien ja yhteisöjen päätöksenteon ulkopuolelle. Normit rajoittavat naisten mahdollisuuksia

ja valintoja. Vaikka maailman tasolla tilanne on parantunut, joidenkin indikaattoreiden kohdalla (esimerkiksi naisten ja tyttöjen pääsy koulutukseen ja terveydenhuoltoon on lisääntynyt), naiset ja tytöt eivät vielä useissa maissa saa koulutuksen mukaista työtä. (UNDP 2020, 6.) Lisäksi tutkimuksen mukaan lähes 50 prosenttia maailman miehistä ajattelee, että ”mies ansaitsee työpaikan enemmän kuin nainen.” Ja edelleen koulutettujen naisten on haastavaa löytää kumppani, joka tukee heidän uraansa. (UNDP 2020, 7.)

Kun miehet esittelevät itsensä, he eivät viittaa sukupuoleensa, vaan se näyttäytyy itsestäänselvyytenä. Naiset asetetaan, ja he usein myös asettavat itsensä ulkoryhmäkategoriaan: naiset. Tästä voi päätellä, että valkoisen miehen perspektiivi on yliedustettu ja että sitä pidetään objektiivisena ja yleispätevänä, mikä on epätervettä. Naisia ei nähdä eikä muisteta, koska miehin näkökulma muodostaa valtaosan tietämyksestämme ja mieheys aletaan nähdä yleispätevänä -normina. Tästä seuraa, että naiset, puolet ihmiskunnasta, aletaan nähdä vähemmistönä. Tästä johtuen naiset voi sivuuttaa, unohtaa, jättää pois historiasta ja datasta ja niin naisista tulee näkymättömiä. (Criado-Perez 2020, 40; Jokinen, Juhila & Suoninen 2012, 133)

Tutkimuksessa, jossa pyrittiin selvittämään, miksi naiset menettävät yhteyden vartaloonsa ja tunteisiinsa, omaan todellisuuteensa ja aitouteensa ja miksi naisten ääni hiljennetään, saatiin selville, että tytöt alkavat jo 11-12-13-vuotiaana menettää kosketusta omiin tunteisiinsa ja kehoonsa. Taustalla on feminiinisyyden vaatimus ja sosiaaliset normit. (Gilligan 1993.) Sosiaaliset normit ovat niin voimakkaita, että ne estävät naisia vaatimasta myös laillisia oikeuksiaan. Koska syrjivät normit, jotka estävät sukupuolten tasa-arvoa ja naisten vaikutusmahdollisuuksia ovat kietoutuneet niin, että on vaikea keksiä mistä purkaminen pitäisi aloittaa, pitää toimia usealla eri rintamalla yhtä aikaa. (UNDP 2020, 10-12.)

3.5 Alistaisuus

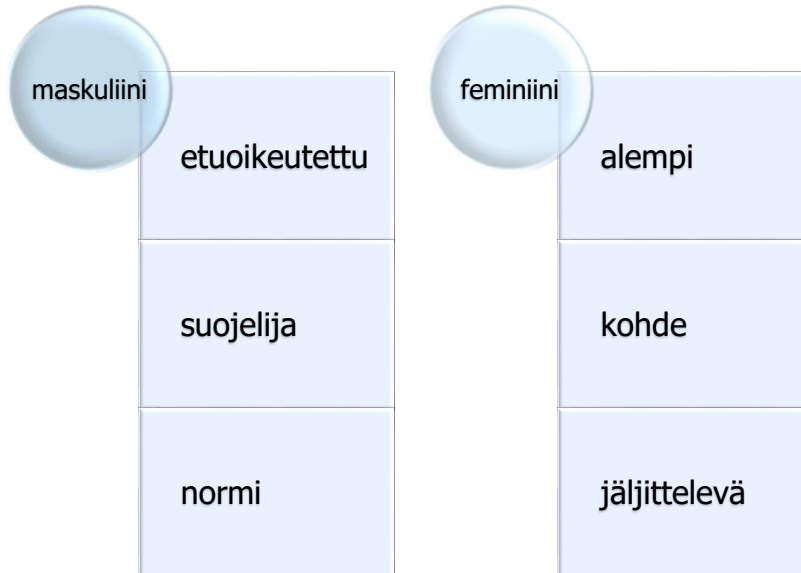
Hoskin (2020) on tutkinut naisellisuuden/feminiinisyyden ongelmallista asemaa tutkimuksessaan: "Feminiinisyyden? Alistamisen estetiikkaa": Tutkimus femmefobiasta, sukupuolivähemmistöistä ja sorron kokemuksista seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen keskuudessa. Hänen mukaansa vallitsevassa kulttuurissamme naisellisuus on sinällään alempiarvoista miehekkyydelle. (Hoskin 2020, 3.)

Femmefobia viittaa naisellisuuden systemaattiseen väheksymiseen sekä patriarkaaliseen naisellisuuden säätelyyn. Pelkän homofobian ja naisvihan risteytymän lisäksi femmefobia on

eräänlaista sukupuolisuuden valvontaa, joka kohdistuu patriarkaalista naiskuvaa rikkoviin naisellisuuden esiintymiin. Rikkomuksia voivat tehdä kaikki sukupuolet seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta. Femmefobia termi on syntynyt LGBTQ+-yhteisöissä, mutta otettu käyttöön myös LGBTQ+-kontekstin ulkopuolelle. (Hoskin 2020, 6.)

Feminiinisuuden väheksyminen on sosiaalinen ongelma, jolla on vakavia seurauksia. Naisiin, miehiin, transsukupuolisiin ja rodullisiin vähemmistöihin kohdistuva väkivalta pahenee, kun esiintyy femmefobiaa. Vaikka seksismillä, transfobiolla, homofobiolla ja rasismilla on myös rooli, tutkimukset ovat taipuvaisia unohtamaan tai kiistämään femmefobian roolin ennakkoluulojen ja väkivallan ruokkimisessa. (Hoskin 2020, 1.)

Jokaista maskuliinista ylempiarvoisuutta kohden on olemassa feminiininen alistuminen (kuviokuva 1). Naisellista alemmuutta pidetään luonnollisena ja toiseuttavana, mikä tuo näkyviin binäärisen sukupuolijaon merkityksen naisten alistamisessa. Feminiinisyyttä, eli naisellisiksi tulkittuja piirteitä meissä, hyljeksitään työpaikalla, julkisissa tiloissa ja yhteisöissä. Koska maskuliinisuus nähdään sukupuolineutraalina - normina, feminiinisyys putoaa keinotekoiseksi, epätodelliseksi, harhaanjohtavaksi ja siksi poissuljetuksi. (Hoskin 2020, 13, 16.)

Kuvio 1. Jokaista maskuliinista etuoikeutta kohden on olemassa feminiininen alempiarvoisuus (Hoskin 2020, 8).

Feministisen teorian mukaan naisellisuus on petollinen naamio ja kohteeksi tekeytymistä. Naisellisuus estää itsensä toteuttamisen. Naisellisuutta on kuvattu myös epätoivoiseksi naamioksi, naamiaisiksi, salaamisen muodoksi ja orjuuttamisen teatteriksi. Naisellisuus on siis rakennettu

sekä petolliseksi että keinotekoiseksi. Eräs Hoskinin haastateltava pukee tämän sanoiksi kertomalla, että olla maskuliininen tarkoittaa sitä, että on "fyysisesti vahva", kun taas "naisellinen vahvuus" on "oveluutta". Toisin sanoen naisellinen vahvuus piilee kyvyssä manipuloida ja pettää. Ajatus siitä, että feminiinisyys on luonnostaan harhaanjohtavaa, pönkittää ajatusta feminiinisuuden epäaitoudesta. (Hoskin 2020, 13.)

Ruumis

Ruumiskäsityksemme on sukupuolittunut. On vain kaksi oikeanlaista kehoa: naisen keho ja miehen keho. Universaaleja nais- ja mieskauneus ihanteita ei ole olemassa, vaan kauneusihanteet ovat vahvasti kulttuurisidonnaisia. Esimerkiksi rintasuurennoston yleistymisen länsimaissa on seurausta kapitalistisen yhteiskunnan esineellistävistä asenteista naisruumista kohtaan. Media ja lääketiede kertovat minkälainen on oikeanlainen naisen/miehen ruumis. Kauneuskirurgialla ruumista muokataan feminiinisemmäksi eli normatiivisemmän naisihanteen suuntaan sekä miellyttämään naista itseään että yhteisöä. Nainen näkee itsensä vajavaisena, juuri naiskehoa määrittelevän kulttuurisen muoto-opin vuoksi. Siksi nainen hakeutuu rintasuurennokseen ja saa näin korjattua kehonsa "epämuodostuman". (Kinnunen 2010, 232-236.)

Laihduttamisesta ja ruumiinmuokkauksesta kirurgisin keinoin on tullut luonnollinen osa länsimaisen naisen elämää. Naisruumis nähdään miesruumista luonnollisempana parantelun kohteena monissa muissakin kulttuureissa, esimerkiksi genitaalisen silpomisen on naisruumiin parantelua omassa kulttuurikontekstissaan. Shokeeraavalla rinnastuksella tutkijat ovat pyrkineet tuomaan esiin oman kulttuurin alistusmekanismit. Naiskehoon liittyvä objektisointi ja naisen alisteinen asema, asettavat naisen ruumiin sellaiseksi, että sitä voi arvostella, käyttää ja määrätä ulkopuolelta. (Kinnunen 2010, 236-237.)

3.6 Tasa-arvo

Tasa-arvolla tarkoitetaan kaikkien ihmisten yhtäläistä arvoa yksilöinä ja yhteisön jäsenenä (Tane 2021). Suomessa puhutaan usein tasa-arvosta itsestään selvyytensä. Ajatellaan, että tasa-arvo on jo saavutettu ja korostetaan sitä, miten olemme tasa-arvon mallimaa. Yksilötasolla omaa työpaikkaa pidetään positiivisena poikkeuksena sekä tasa-arvon että seksuaalisen häirinnän suhteen. Työmahdollisuudet näyttävät tasa-arvoisina, mutta naiset saavat kohdata erikoista syrjintää, luontaisina pidettyjen ominaisuuksiensa vuoksi. Erään pankkimaailmassa toteutetun tutkimuksen löydös oli, että jos mies toimii feminiinisenä toimintana pidetyn tavan

mukaisesti eli luo esimerkiksi luottamuksellisia suhteita asiakkaisiin, toimintaa arvostetaan. Mutta kun toimija on nainen samoja piirteitä ei huomata lainkaan, koska toimintaa pidetään luonnollisena. (Korvajärvi 2010, 190-192)

Tasa-arvofeminismi loi jo 1970-luvun alussa feministisen pedagogiikan perusteet. Se korosti tyttöjen ja naisten älyllistä kyvykkyyttä ja oikeutta tasavertaiseen opiskeluun. Opettajilta alettiin vaatia kriittistä otetta tietoon ja pyrkimystä tunnistaa valtarakenteita. Feministisen pedagogiikan tavoitteina on tiedostaminen, vapautuminen sukupuolimäärittelyn rajoitteista – emansiipaatio ja valtautuminen itsenäiseen ja itseä määrittävään toimijuuteen. Siinä tavoitellaan inhimillistä vuorovaikutteista opetustapahtumaa, jossa ihmiset kohtaavat toisensa kokonaisvaltaisina ruumiillisina, ajattelevina ja tuntevina olentoina. (Naskali 2010, 286.)

Julkiset hyvinvointipalvelut ja koulutus ovat Suomen tasa-arvon ytimessä. Ilman niitä äidit eivät voisi mennä töihin. Ja toisaalta suuri osa naisten työpaikoista menetettäisiin, sillä hoiva, kasvatusta ja koulutus työllistävät suurta joukkoa naisista. (Eräsaari 2010, 221.) Ensimmäisen asteen koulutus on Suomessa samanarvoista, mutta toisella asteella vinouma on suuri: tytöt ovat koulutetumpia, mikä on maailman mittakaavassa erittäin poikkeuksellista. Muissa maissa, joissa toisen asteen koulutus on eriarvoista, miehet ovat koulutetumpia. Suomessa miehistä lähes viidennes on käynyt vain peruskoulun. Naisista vain joka kymmenes on lopettanut opiskelun peruskouluun ja korkeakouluopiskelijoista 50 prosenttia on naisia. (Kaarenoja & Rämö 2020, 128.)

Mutta pidempi koulutus ei näy työllisyydessä, edelleen naisten palkka on pienempi, työmarkkinat ovat vahvasti segregoituneet ja korjattavaa olisi jopa naisten omissa alistavissa ajatuksissa. (Kähkönen 2021.) Maailman tasolla tutkimukset kertovat, että sukupuolten välinen kuilu suurenee, kun valta lisääntyy. Koulutuksella ei siis ole takuuta. Koulutus ei takaa naisille paremmin palkattua työtä, eikä enempää valtaa. Sama näkyy myös politiikassa, vaikka maailman miehet ja naiset äänestävät lähes yhtä innokkaasti, esimerkiksi eduskuntapaikoista vain 24 prosenttia on naisten hallussa ja hallitusten päättävissä asemissa naisia on vain viisi prosenttia. (UNDP 2020, 4.)

Kun feministisiä keskusteluja hahmotetaan akselilla tasa-arvo ja erilaisuus (“equality” vs. “difference”), on pohjoismainen ja mannermainen feminisismi erilaista. Pohjoismaissa korostetaan tasa-arvoa ja suhteellista samanlaisuutta ja mannermaisessa feminiinisyyttä pohtineessa filosofiassa korostetaan ja arvostetaan sukupuolten eroa. (Rossi 2010, 29.) Tasa-arvo on Suomessa

niin korostunut, että naisten on vaikea tuoda esiin heikkouksia ja uhrikokemuksia, jotka liittyvät sukupuoleen, sillä ne rikkovat mielikuvaa itsenäisestä vahvasta naisesta ja saavutetusta tasa-arvosta. (Keskinen 2010, 248.)

Toisaalta tasa-arvokeskustelua värittää monenlaiset tavat harhauttaa ja häivyttää ongelmia. Olikin syytä lisätä kriittisestä tasa-arvolukutaidosta keskustelua. Kriittinen tasa-arvolukutaito pitää sisällään kyvyn lukea ja arvioida kriittisesti sitä, miten tasa-arvosta puhutaan. Kuka puhuu, kenelle puhutaan ja miten puhutaan. Tapoja ongelmien häivyttämiseen on monia. Historiaan vetoaminen: “jo 1906 saatiin äänioikeus. Vertailu: “Mutta onhan meillä asiat kuitenkin paremmin kuin ...”. Omaan kokemukseen vetoaminen: “Kyllä minä ainakin kannatan tasa-arvoa”. Tasa-arvon ja feminismin vastakkainasettelu: “En ole feministi, mutta kannatan tasa-arvoa”. (Kähkönen 2021.)

3.7 Äitiys

Äitiys ja naiseus liittyvät toisiinsa kaikissa kulttuureissa. Äidillisyyden ajatellaan olevan naisellista. Sen lisäksi, että naiset synnyttävät, heidän ajatellaan kantavan vastuun siitä, että lapsi saa tarvitsemansa hoivan ensimmäisinä elinvuosinaan. (Vuori 2010, 109.) Kotiäiti-ihannetta, jossa äiditään lasten lisäksi myös miestä, ja äitiyden instituutiota, on arvosteltu naista alistavana. (Vuori 2010, 113.)

Tasa-arvon kannalta on tärkeää pohtia, pitääkö kaikkien naisten ryhtyä äidiksi. Millainen äitiys on hyväksi äidille? Millaisia ovat lapsille hyvät äidit? (Vuori 2010, 110.)

Naisten tekoja tulkitaan usein äitiyden kautta. Maternalistisesti määritellään, että äitiys on naisten tärkein tehtävä ja että lasten etuja ei voi useinkaan erottaa äitien eduista. Sen mukaan naisten tärkein tehtävä on toimia äitinä, vaimona ja perheenemäntänä kodin piirissä. Maternalismin ytimessä on äitiyssuojelu, joka estää lapsi- ja äitikuolleisuutta ja on edelleen tärkeä tehtävä niin Suomessa kuin maailmalla. (Vuori 2010, 116.)

Äiteinä naiset ovat siis saaneet yhteiskunnallista arvostusta. Suomalaisenkin naisen nousu tasa-arvoiseksi miehen rinnalle perustuu ajatukseen, että tytöt pitää kouluttaa, jotta heistä kasvaa parempia äitejä. Myöhemmin vaikuttimiksi nousivat taloudelliset tekijät: yksin elävien säätyläisnaisten tahto ja pakko elättää itsensä. (Utrio 2006, 10; Vuori 2010, 116.)

Yhteiskunnallinen äitiys on sitä, että kaikkien naisten toiminta yhteiskunnassa tulkitaan äidillisyyden kautta ja yhteiskunnallinen osallistuminen on suotavaa naiselle vain silloin, kun naisen

toiminnan nähdään muistuttavan sitä, mitä äiti tekee kotona. Silloin hänen ei katsota loukkaavan soveliaan naiskansalaisuuden rajoja. (Utrio 2006, 10; Vuori 2010, 116.)

Äiti kokee helposti olevansa kelvoton, jos ei kykene huolehtimaan lapsistaan. Hän tulee myös leimatuksi huonoksi äidiksi riippumatta siitä mistä syystä hän on lapsistaan joutunut luopumaan. Silti äitiys on naisen ominaisuus, jota ei voi jättää lapsen luokse, vaan se kulkee naisen mukana. (Vuori 2010, 122.)

Äitiyden katuminen on aihe, josta ei saa puhua. Vanhemmuutta saa parjata vapaasti, kun muistaa lopuksi kertoa, että loppujen lopuksi lapset ovat tehneet onnelliseksi. Äitiyskysymykseen on siis vain yksi oikea vastaus: rakastan olla äiti. Asia, josta ei saa puhua muhii pinnan alla ja kuten salaisuudet yleensä, tulee esiin ehkä suuremmalla voimalla kuin oli tarkoitus, jonkin konfliktin yhteydessä. Olisi siis tärkeää löytää keino puhua äitiyteen liittyvistä ikävistä tunteista ja sallia ne itselleen. (Chollet 2019, 125-128.)

Lapsettomuus

Suomessa oli vielä 1930-luvulle saakka voimassa avioliittolaki, jonka mukaan puoliset eivät perineet toisiaan. Se tarkoitti siis sitä, että jos parilla ei ollut lapsia ja toinen puolisoista kuoli, leski ei perinyt maata, jonka eteen oli tehnyt töitä ehkä vuosikymmeniä. Lapsettomuus oli muutenkin kurja kohtalo, yhteiskunnassa, jossa avioparin tärkein tehtävä oli saada jälkeläisiä ja naisen arvo määräytyi lasten kautta. 1930 Suomessa myönnettiin yli tuhat eroa, mutta lapsettomuus ei käynyt eroperusteesta. Silti puolet näistä tuhannesta eripuraisuuden takia hajonneesta liitosta oli lapsettomia. (Utrio 2006, 135, 267.)

Kaikki eivät saa toivomaansa lasta ja moni synnyttää ja kasvattaa lapsen, vaikka ei haluaisi (Vuori 2010, 119). Suomessa lapsettomien naisten osuus on tällä hetkellä noin 20 prosentin luokkaa (Tilastokeskus 2021). Heidän joukossaan on myös vapaaehtoisesti lapsettomia naisia. Naiset, jotka ilmoittavat, että eivät halua lapsia, saavat kuulla, että ”jonain päivän he vielä katuvat” tai että he eivät vain ole ”löytäneet sitä oikeaa.” On vallalla käsitys, että oikea seksuaalinen suhde on suhde, josta syntyy lapsia. Onko syynä kenties se, että vain lapsen kautta suhteen mies voi todistaa olevansa ”tosi mies” ja nainen ”tosi nainen”. Joka tapauksessa sosiaaliset normit ja yhteiskunnan viestit naisten suuntaan antavat ymmärtää, että nainen ei ole nainen ennen kuin on synnyttänyt. (Chollet 2019, 106, 124-125.)

3.8 Naisen taakka

Naisviha, noitavainot ja muut menneisyyden tapahtumat ovat väistämättä muokanneet meitä, vaikka emme edes tuntisi tapahtumia tai ne olisi unohdettu. Olisimme erilaisia ja ajattelisimme toisin, jos tapahtunutta ei olisi tapahtunut. Vuosisatojen mittaan muokkaantuneet käsitykset ovat meissä. Negatiiviset mielikuvat tuottavat edelleen sensuuria, itsesensuuria ja estoja. (Chollet 2019, 34-35.)

Suomalaisenkin naisen rooli on seurausta historiasta. Sotavuodet esimerkiksi opettivat meistä arjen vastuunkantajia, metatyöntekijöitä. Uhrautuvan perheenäidin malli on opittu omilta äideiltä. Vanhempainvapaajärjestelmä tukee eriarvoisuutta, sillä vanhempainvapaan aikana päävastuun kotitöistä kantaa usein nainen, eikä roolitus muutu äidin palatessa töihin. Edelleen naiset käyttävät tuplasti enemmän aikaa kotitöiden (siivoaminen, ruoanlaitto, lapsista huolehtiminen) tekemiseen kuin miehet. (Asikainen 2021, 116.)

Kotityöt ovat toisaalta vapaavalintaisia ja autonomisia, kukaan ei määrää milloin ja millä tavalla ne pitää tehdä. Suuri osa kotona tehtävästä työstä on juuri tarpeiden määrittämistä, tehtävän työn ja standardien asettamista, töiden suunnittelua ja organisointia. Lisäksi valmistelu, ennakointi, valvonta, arjen organisointi, logistiikka sekä aikatauluttaminen on usein naisten vastuulla. Naiset siis tekevät kategorisesti miehiä enemmän jatkuvaa näkymätöntä aivotyötä eli metatyötä. Todennäköisesti juuri metatyö johtaa naisten uupumiseen, sillä se kasvattaa kokonaistyöaikaa ja johtaa eriarvoistumiseen. Usein naiset kuitenkin vähättelevät uupumustaan ja pohtivat, ”olisiko vika sittenkin heissä itsessään.” Naiset haluavat pärjätä ja ovat ylpeitä jaksamisestaan, eivätkä halua vaatia miehiltään liikaa. Sen sijaan he ylpeilevät uhrautumisellaan sekä lastensa ja miestensä asioiden hoitamisella. (Asikainen 2021, 116; Miettinen 29-32.)

Julkisessa keskustelussa 2010 ja 2020-luvuilla on ollut esillä ylisuorittaminen ja uupuminen. Niiden taustalta löytyy vaikenemisen kulttuuri, tunnollisuus, velvollisuuden tunne ja työmo-raali. Kaikkia niitä tarvittiin talvi- ja jatkosodan jälkeisessä jälleenrakennuksessa. Naisten stressaantuminen, uupuminen ja mielenterveysongelmat ovat yleisempiä kuin miesten. Syynä uskotaan olevan työ- ja perhe-elämän vaatimukset. Vaikka työelämässä naiset ovat lähes tasaver-taisia miesten kanssa, kodista ja lapsista huolehtiminen on edelleen enemmän naisten vastuulla. Vaikka uupuminen ja mielenterveysongelmat eivät olekaan suoraa seurausta sodasta, voidaan niiden ajatella olevan osa ylisukupolvista jatkumoa. Monen tekijän summa, jatkumo, jota sota vahvisti. (Asikainen 2021, 116.)

Naisten masennus ja ahdistus kasvaa heidän tekemiensä työtuntien mukaan. Brittitutkimuksessa selvitettiin, että yli 55 tunnin työviikot lisäsivät merkittävästi ahdistuksen ja masennuksen riskiä naisilla, kun taas miehiin merkittävää vaikutusta ei havaittu. Samoihin tuloksiin päästiin kanadalaisessa ja australialaisessa tutkimuksessa. Niissäkin kävi ilmi, että naisten mielenterveys mureni vähäisemmällä palkkatyötunneilla kuin miesten. Kyse ei ole pelkästään mielenterveydestä. Ruotsalaistutkimuksessa havaittiin, että ylityöt lisäävät naisten sairaalahoitoa ja kuolleisuutta, mutta suojaavat miehiä. Amerikkalaisen artikkelin mukaan, jossa oli tutkittu pitkien työpäivien vaikutusta 32 vuoden ajanjaksolla, miehillä 41-50 tuntiset työviikot vähensivät riskiä sairastua masennukseen, sydän- ja keuhkosairauksiin, kun taas naisilla vastaavat työajat johtivat sydänsairauksien ja syöpien hälyttävään lisääntymiseen. Onko nainen siis heikompi sukupuoli? (Criado-Perez 2020, 90.)

Mainittu tutkimus todistaa hyvin sen, että naiset tekevät näkymätöntä työtä (sekä kotityöt että metatyö). Sukupuolten välinen ero sairastuvuudessa hävisi, kun tarkkailtiin rasitteettomia miehiä ja naisia. Rasitteettomilla miehillä ja naisilla oli vain vähän hoivaan liittyviä vastuita. Lopputulemukseksi oli, että nainen ei ole heikompi, vaan naiset ovat näkymättömän työn rasittamia. (Criado-Perez 2020, 90-91.)

Silti kotityötkin voidaan luokitella feminiinisiin naisten ja maskuliinisiin miesten töihin. Siivous, ruuanlaitto, pyykin ja astioiden pesu, vaatehuolto, lastenhoito nähdään naisten töinä. Huolto-, kunnostus- ja korjaustyöt nähdään miesten töinä samoin pihatyöt. Kotitöissäkin on nähtävillä hierarkia. Naisten tekemiä loputtomia ja näkymättömiä töitä ei arvosteta. Vaatehuolto ja siivous eivät ole yhtä tärkeitä kuin miesten vastuulla olevat kunnostus- ja korjaustyöt. Naisten kotityöt toistuvat tyypillisesti päivittäin ja miesten työt ovat kausittaisia ja harvemmin toistuvia. (Saunavaara 2018, 23.)

Kotitöiden jakaantumista näin on pyritty selittämään eri tavoin. Yhtenä selityksenä tarjoillaan sitä, että sukupuolirooleja voidaan korostaa ja tarkastella kotitöitä sukupuolen tuottamisen kannalta. Yksilö voi vahvistaa feminiinisyyttään tai maskuliinisuuuttaan valitsemalla tietyt kotityöt tai tehtävät. (Miettinen 2008, 29-32.) Tulonjaolla ei juurikaan ole merkitystä kotitöiden jakaantumiseen sukupuolten kesken, mutta koulutustasolla on jonkin verran. Korkeakoulutetut naiset osallistuvat tutkimusten mukaan kotitöihin vähemmän, mutta miesten kohdalla koulutustasolla ei näytä olevan merkitystä. (Miettinen 2008, 29-32.)

3.9 Reflektointikyky - tie tasa-arvoon

Reflektointikyky eli taito havainnoida ja ohjata omaa ajatteluaan erottaa ihmiset eläimistä. Ihminen pystyy tarkastelemaan omaa elämäänsä kolmannessa persoonassa, se on sekä haittallista että hyödyllistä. Hyödyksi se on siinä mielessä, että se mahdollistaa pitkän aikavälin tavoitteet, suunnittelun ja yhteistoiminnan. Sillä tavoin on mahdollista saada yhteys menneisyyteen ja sitä kautta nähdä elämänsä eräänlaisena jatkumona. Haitalliseksi reflektointikyvyn tekee se, että sen vuoksi yksilö ei tyydy vaistomaisiin tavoitteisiin, kuten muut eläimet. Ihminen suunnittelee ja murehtii asioita, jotka saattavat tapahtua tai olla tapahtumatta. Miettiä menneitä ja pohtii aikaisempia elämäntapahtumia. Yksilö saattaa ilman mitään näkyvää syytä pysähtyä kysymään itseltään, onko tässä mitään järkeä. Reflektointikyky herättää tarpeen perustella. Yksilö tarvitsee jonkin syyn, miksi tekee jotain ja haluaa pystyä seisomaan tekojensa takana vielä senkin jälkeen, kun pohdinta on tehty. Reflektointikyky on siis merkityksellisyyden tarpeen taustalla. (Martela & Jänisniemi 2020, luku “Reflektiivisyys on syytä merkityksen tarpeeseen”.)

Ihminen tarvitsee jonkinlaisen maailmankatsomuksen, jolla voi perustella tekonsa ja valintansa. Toisen maailmansodan aikaan riemuuttiin vapautumisesta, koska sitä pidettiin viimeisenä askeleena ihmisen kehittämisessä itsenäiseksi yksilöksi, joka voi toteuttaa itseään. Kaikki ei kuitenkaan sujunut kuten piti. Vanhan ahtaan kulttuurisen viitekehyksen kadottua, ihmiset alistuivat mille tahansa auktoriteetille, joka antoi heille varmoja vastauksia, sillä heillä oli edelleen tarve tuntea turvallisuutta ja merkityksellisyyttä. (Martela & co 2020, luku “Reflektiivisyys on syytä merkityksen tarpeeseen”.)

Meidän olisi nyt pystyttävä luomaan uusi reflektiivinen viitekehys ja arvojärjestelmä. Riittävän vakaa ja perusteltu, jotta se kestää kyynisyyden ja arvojen kirjon, muuten päädyimme ahdistuksen kautta taantumuksellisiin ja autoritäärisiin arvokehyksiin. Jotka taas eivät kannattele tasa-arvoa, huolenpitoa ja vapautta eli yhteiskuntamallia, jota olemme huolella rakentaneet 1700-luvulta lähtien. (Martela & co 2020, luku “Reflektiivisyys on syytä merkityksen tarpeeseen”.)

Tasa-arvoisen kulttuurin kehittämiseen tarvitaan reflektointikyvyn lisäksi mentalisaatiokykyä eli kykyä ja halua huomioida ja tunnistaa mielen tilat niin itsessä kuin toisissa: tunteet, ajatukset, kuvitelmat, uskomukset ja aikomukset. Se tarkoittaa kykyä pohtia ulospäin näkyvän reagoinnin ja käyttäytymisen takaa löytyviä mielialoja. Sitä tarvitaan, jotta pystyy asettumaan toisen ihmisen asemaan. (Pajulo, Salo & Pyykkönen 2016.)

Jos kulttuurimme ei anna naisille täysiä ihmisoikeuksia, me voimme ja meidän pitää muuttaa kulttuuria (Adichie 2017, 44).

4 KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT

Tässä luvussa kerron miten valitsin menetelmän ja keräsin aineiston. Avaan tapoja, miten käsitteelin saamaani aineistoa ja lopuksi, miten sitä analysoin.

Lähdin selvittämään Naistenkartanon asiakkaiden näkemyksiä naisen rooleihin ja rooliodotuksiin. Tutkimusmenetelmänä päätin käyttää webropol-kyselyä (liite 1), vaikka kyselyllä tuotetun tiedon heikkous on se, että sillä tuotettu tieto on pinnallista (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 121). Pohdimme harjoittelunohjaajani kanssa kysymyksen muotoa. Halusimme siitä sellaisen, ettei se olettaisi liikaa. Päädyimme hyvin neutraaliin ja avoimeen kysymykseen: “Mitä naiseuteen liittyviä rooleja tunnistat elämästäsi?” Testasin kyselylomaketta harjoittelun ohjaajan ja kahden työkaverin kanssa, minkä jälkeen tein vielä muutoksia taustakysymyksiin niin, että ne vastasivat Naistenkartanon käytäntöä esim. palautekyselyissä. Saatekirjeeseen kirjoitin pyynnön pikaisesta vastauksesta.

Kyselyni ei noudatellut perinteisen kyselyn muotoa (Ojasalo & co 2015, 132). Kyselyssäni oli viisi taustakysymystä ja yksi varsinainen kysymys, jolla selvitettiin vastaajan harkinnan mukaan joko laajaa tai suppeata näkemystä aiheesta. Valitsemani menetelmä on kyselyn ja omaelämäkerrallisen tekstin yhdistelmä, jossa vastauksen pituutta ei ole määritelty.

Tavoitteena oli saada lista rooleja, joita naiset tunnistavat elämästään niin, että he eivät ole ylikriittisiä tuottamalleen vastaukselle. En halunnut rajata kyselyä enempää, jotta vaikutus lopputulokseen olisi mahdollisimman vähäinen ja jotta vastauksena saatu roolien kirjo kattaisi kaiken mahdollisen, mitä naiset kokevat liittyvän naiseuteen.

Vastaajat ovat taustasta ja kokemuksesta riippuen voineet ymmärtää kysymyksen toisistaan poikkeavalla tavalla. Toisaalta roolikeskustelu yhteiskunnassa on ollut käynnissä jo vuodesta 1960-alkaen (Rossi 2010, 26), joten saatoin olettaa, että monella vastaajalla on tietoa ja kyky vastata kysymykseeni. Lisäksi vastaajat ovat Naistenkartanon asiakasrekisteristä löytynyt joukko naisia, jotka ovat ainakin jossain määrin käsitelleet naiseuteensa liittyviä kysymyksiä. Eli näin saatoin olettaa heillä olevan varsin hyvä kyky hahmottaa asetettu kysymys. Lisäksi vastaajajoukko tiedettiin aktiiviseksi ja kantaa ottavaksi (Ojasalo & co 2015, 132).

Lähetin kyselyn 3.6.2021 sähköpostilla 297 Naistenkartanon asiakasrekisteristä löytyneelle henkilölle. Saman päivän aikana vastauksia kertyi jo 71 kappaletta. Yhtään muistutusviestiä en

lähettänyt, vaan kysely suljettiin 15.6.2021 ja vastauksia kertyi yhteensä 115. Kyselyn tulosta ei voi yleistää koskemaan kaikkia naisia, mutta se tuotti kattavan listauksen erilaisista rooleista.

Toteuttamani kyselyn tulosaineisto on sekä määrällistä että laadullista. Etsin vastauksista roolit, joita vastaajat olivat nimenneet. Roolilistauksista ne löytyivät helposti, mutta tarinan muotoon kirjoitetuista vastauksista niitä oli välillä haastavampi nimetä. Roolilistaus oli niin suuri massa, että olennainen osa työtä oli sen pelkistäminen ja kategorisointi, jotta saatoin tehdä tulkintoja. (Koppa 2021a.)

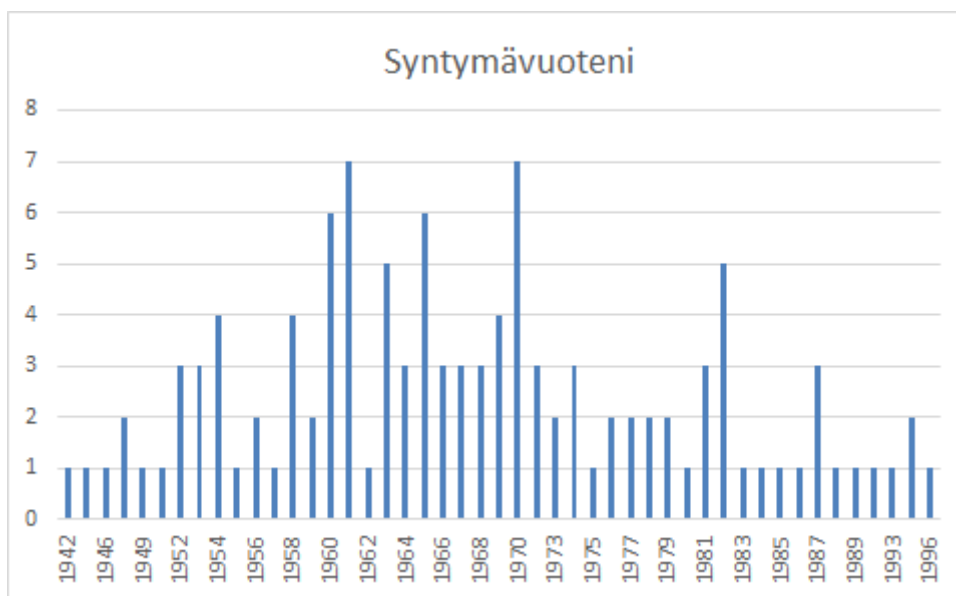
Määrällisellä analyysillä tutkin vastaajien taustoja: mikä on ikäjakauma, asumismuoto, asuinpaikka ja koulutus. Kertomusten kohdalla analysoin suhteita ja riippuvuuksia kertomusten tyytyväisyyden ja iän, asumismuodon, asumispaikan ja koulutuksen välillä käyttäen sekä määrällisiä että laadullisia menetelmiä: laadullisia, kun analysoin kertomusten tunnelmaa ja niiden välittämää omakuvaa ja määrällisiä, kun tutkin tuon välittyneen tyytyväisyyden suhdetta taustatekijöihin. (Koppa 2021b; Koppa 2021c.)

5 KYSELYN ANALYSOINTI

Kyselyllä kerätystä aineistosta tutkin ensin vastaajien taustatietoja. Esittelen tässä vastaajien ikäjakauman, asumismuodon, koulutuksen ja asuinpaikan. Etsin ja laskin roolien esiintymät. Analysoin rooleja yleisesti, jonka jälkeen lajittelin roolit kategorioihin. Lajittelin ne myös sukupuolirooleja mukaileviin ja rikkoviin, vaikka en haluakaan tutkimuksellani toistaa sukupuolten kahtiajakoa enempää kuin on tarpeen. Koska roolilistausten lisäksi sain myös 43 vastausta, joissa oli mukana vastaajan pohdintaa, halusin tutkia niitä lähemmin. Niiden analyysistä kerron luvussa 6 Kertomusten analysointi.

5.1 Taustatietoja

Kyselyyn sain yhteensä 115 vastausta. Taustakysymyksiä vastaukset kertovat, että vastaajien syntymävuodet ovat välillä 1942-1996 eli ikä vaihtelee välillä 79-25. Vastaajien jakauma syntymävuoden mukaan on esitetty alla olevassa kuviossa (Kuvio 2). Vastaajista suurin osa eli 63 oli keski-ikäisiä eli 40-60 –vuotiaita, yli 60-vuotiaita oli 33 ja alle 40-vuotiaita vastanneiden joukossa oli 19.

Kuvio 2. Vastaajien jakauma syntymävuoden mukaan.

Talouden kokoa kartoitettiin kysymyksellä: “Keitä taloudessasi asuu lisäksi?” (Kuvio 3). Vastaajista 57 ilmoitti asuvansa avo- tai aviopuolison kanssa ja heistä 17 kanssa asui myös lapsia ja seitsemällä lisäksi lemmikkejä. Kumppanin ja lemmikkien kanssa kertoi asuvansa kahdeksan vastaajaa. Vastaajista 13 kertoi asuvansa lasten kanssa, heistä kahdeksalla oli lisäksi

lemmikkejä. Vastaajista 46 ilmoitti asuvansa yksin, heistä kahdella oli lemmikkieläin ja lisäksi 3 ilmoitti asuvansa eri osoitteessa kuin kumppaninsa.

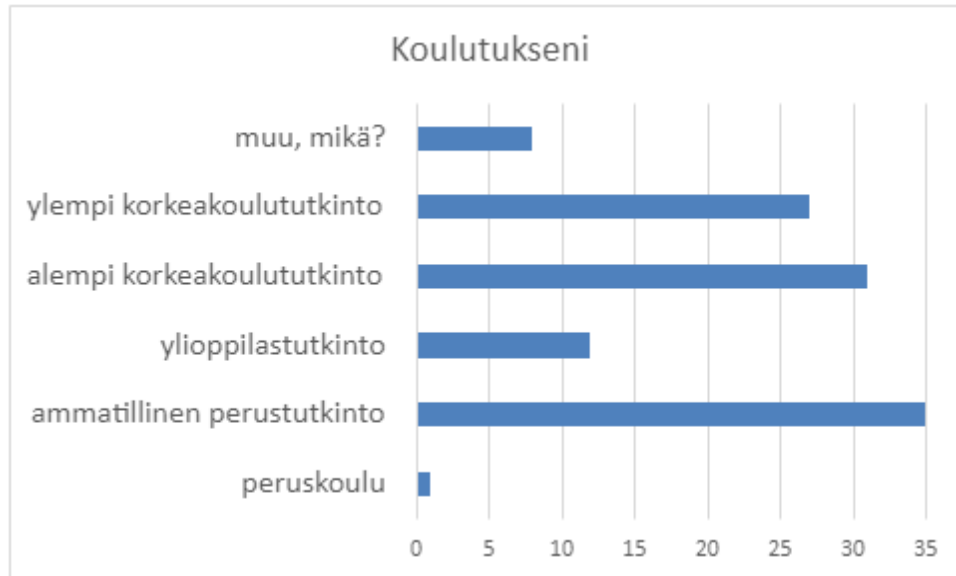
Yhteensä 30 ilmoitti taloudessaan asuvan lapsia ja yhteensä 25 kertoi asuvansa lemmikkieläimen kanssa. Lisäksi kohdassa joku muu kuka? Vastaajat ilmoittivat asuvansa “miehen lasten kanssa”, “yksin, vaikka onkin parisuhteessa”, “olevansa eroamassa” ja “olevansa raskaana”.

Kuvio 3. Keitä taloudessasi asuu lisäksi? -kysymyksen vastausten jakauma.

Vastaajista 58 asuu Helsingissä ja sen lähikunnissa, 19 Tampereella ja sen lähikunnissa. Loput 36 vastaajaa asuvat ympäri maata. Selkeät keskittymät Tampereelle ja Helsinkiin kuvaavat Naistenkartanon toiminnan sijoittumista paikkakunnille, joissa heillä on tällä hetkellä fyysinen toimipiste eli Helsinkiin ja Tampereelle.

Koulutuksestaan (Kuvio 4) vastaajat kertoivat seuraavaa: 35 vastaajalla on ammatillinen perustutkinto, 27 ylempi korkeakoulututkinto, 31 alempi korkeakoulututkinto, 12 ylioppilastutkinto, yhdellä peruskoulu ja kahdeksan ilmoitti koulutukseksi jonkin muun (peruskoulu ja useita eri kursseja, opistotason tutkinto, yo-merkonomi).

Kuvio 4. Vastaajien koulutustausta.

Vastaajista 55 oli kokopäivätyössä ja 12 osa-aikatyössä (kuvio 5). Vanhuuseläkkeellä vastaajista ilmoitti olevansa 18 ja 12 työkyvyttömyyseläkkeellä. Yrittäjiä kolme, työttömiä viisi, vanhempainvapaalla yksi ja neljä kertoi opiskelevansa. Lisäksi neljä kertoi tekevänsä muuta: Freelancer, vapaaehtoista tukihlötyötä aktiivisesti tekevä (talous hoituu työkyvyttömyyseläkkeen turvin), opiskelija ammatillisessa kuntoutuksessa, opiskelija ja kevytyrittäjä.

Kuvio 5. Vastaajien työllisyysstatus.

5.2 Sukupuolinormeja rikkovia ja mukailevia

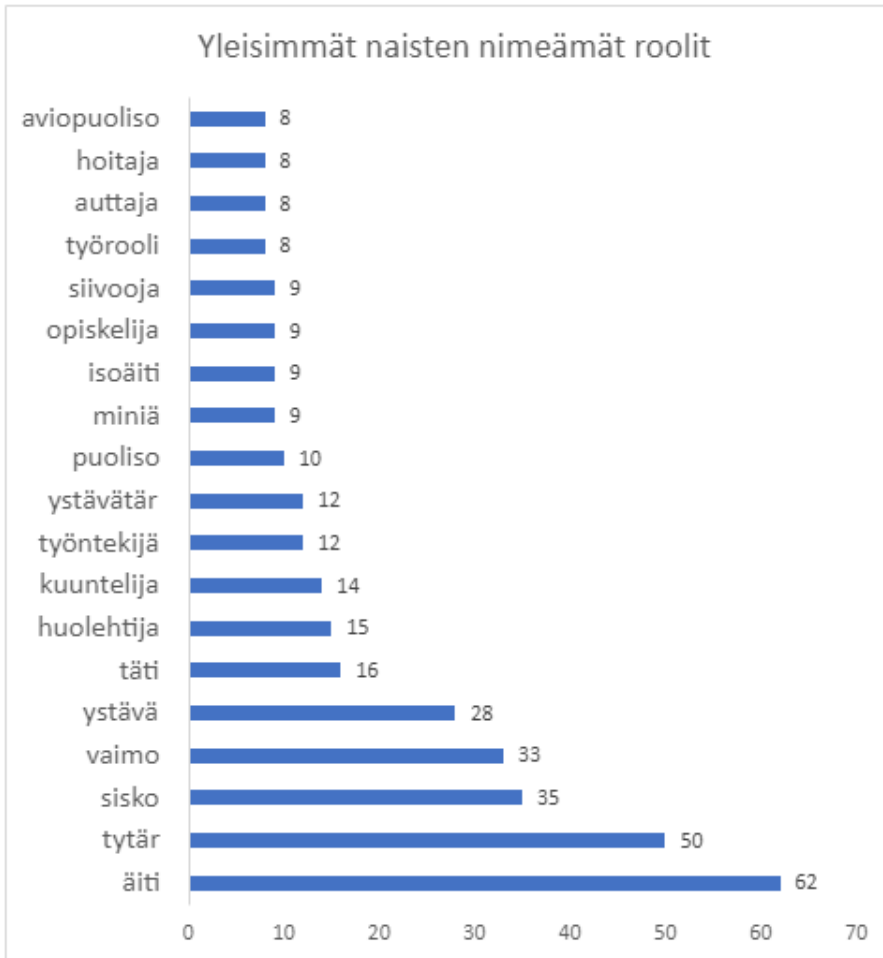
Vastauksien samankaltaisuudesta päätellen kysymys oli riittävän yksiselitteinen. Valtaosa vastaajista tunnisti joitakin naiseuteen liittyviä rooleja elämästään. Lisäksi joukossa oli kolme tyhjää vastausta. Vastaajista 69 vain listasi tunnistamansa roolit ja 43 esitti vastauksensa kertomuksena, jossa perusteli valintojaan, kertoi elämäntilanteestaan tai mielipiteistään.

Poimin aineistosta kaikki roolit, joita 115 vastauksen joukosta löysin yhteensä 433 erilaista. Useat roolit esiintyivät monella eri nimellä. Yhdessä vastauksessa saattoi olla nimetty useita rooleja listauksena tai kertomuksena. Yhteensä mainintoja rooleista löytyi 1003 eli esimerkiksi äiti esiintyi 62 eri vastauksessa. Tein yhdistelyä kategorisoimalla roolit esiin nouseviin kategorioihin, enkä yhdistelemällä rooleja samannimisiksi, koska halusin säilyttää erilaiset roolinimitykset, joita aineistoni sisälsi. Esittelen hieman kategorisointia ja ajatuksiani sen suhteen samalla kun kerron löydöksistäni.

Millaiset roolit ovat tyypillisiä ja toistuvia?

Vastauksissa esitettyjä rooleja tarkastellessani ne painottuvat selkeästi rooleihin, joissa nainen määrittää itseään suhteessa muihin (äiti, tytär, sisko, vaimo, ystävä, täti, puoliso, miniä, isoäiti). Äiti oli aineistossa absoluuttisesti yleisin rooli. Sen oli nimennyt sellaisenaan 62 vastaajaa (kuvio 6). Seuraavaksi tunnistetuimmat roolit olivat perheeseen liittyvät tytär (50 mainintaa), sisko (35 mainintaa) ja vaimo (33 mainintaa). Selvästi metatyörooleja näistä yleisimmistä ovat huolehtija, kuuntelija, laajemmin ajatellen äiti, tytär, sisko, vaimo saattavat olla myös metatyörooleja.

Vastauksista ei pysty päättelemään sitä, miten tietoisia naiset ovat olleet tekemästään metatyöstä ja miten tarkasti he ovat sen osanneet tai halunneet erottaa esimerkiksi vaimon roolista.

Kuvio 6. Naisten yleisimmin nimeämät roolit.

Roolien joukko oli niin massiivinen, että saadakseni siitä jotain otetta kategorisoin roolit. Kategoriat löytyivät aineistoon ja teoriaan tutustumisen kautta. Perhe ja ihmissuhteet olivat aineiston valossa hyvin itsestään selviä kategorioita, mutta asema, työ ja osaaaja olivat paljon haastavampia. Oli vaikea päättää mihin kategoriaan kuuluu esimerkiksi käsityöläinen tai alainen. Tulkintani perustuu kertomuksiin, joista roolin poimin, joten tulos olisi erilainen, jos tulkintaa tekisi pelkkien sanojen perusteella. Kuviossa 7 olen esittänyt miten roolit jakaantuvat eri kategorioihin.

Nimetyistä rooleista 268 liittyi **perheeseen** (viisi yleisintä: äiti 62, tytär 50, sisko 35, vaimo 33 ja puoliso 10).

Vastaajat olivat nimenneet 129 **ihmissuhteisiin** liittyvää roolia (viisi yleisintä: ystävä 28, täti 16, ystävätär 12, miniä 9 ja kummitäti 7).

Kokemusroolit ovat laaja joukko sosiaaliseen kokemukseen perustuvia rooleja. Niitä vastaajat nimesivät 109 ja yleisimpiä olivat: mukautuja (5 mainintaa), selviytyjä (4), pärjääjä (4), eriarvoinen (3), aktiivinen (3). Kuten mainintojen vähäisestä määrästä voi päätellä tässä ryhmässä on laaja joukko eri nimisiä rooleja. Joukosta löytyy kahteen kertaan nimettyinä: alistuja, kiusattu, näkymätön, vähätelty, uupunut, vaihto-oppilas ja itsensä kehittäjä.

Seksuaalisuuteen liittyviksi määrittelin roolit, joissa viitattiin seksuaalisuuteen, ulkonäköön tai sukupuoleen. Näitä aineistosta löytyi 105 ja yleisimmät olivat: rakastajatar (8 mainintaa), nainen (7), hyvännäköinen nainen (6), itsenäinen nainen (5) ja feministi (4).

Työrooleja vastaajat nimesivät yhteensä 86. Yleisimpiä olivat: työntekijä (20 mainintaa), työkaveri (6), taiteilija (4), puutarhuri (3) ja yrittäjä (3).

Hoivaroolit (76 kpl) kuvaavat huolehtimista ja hoitoa sekä kotona että kodin ulkopuolella. Yleisimmin tunnistetut hoivaroolit olivat huolehtija (15 mainintaa), kuuntelija (14), auttaja (8), hoitaja (8) ja omaishoitaja (8).

Metatyörooleja naiset nimesivät 68 erilaista. Yleisimmät olivat: ruokavastaava (7 mainintaa), talousvastaava (6), järjestelijä (5), tukija (5) ja vastuunkantaja (5).

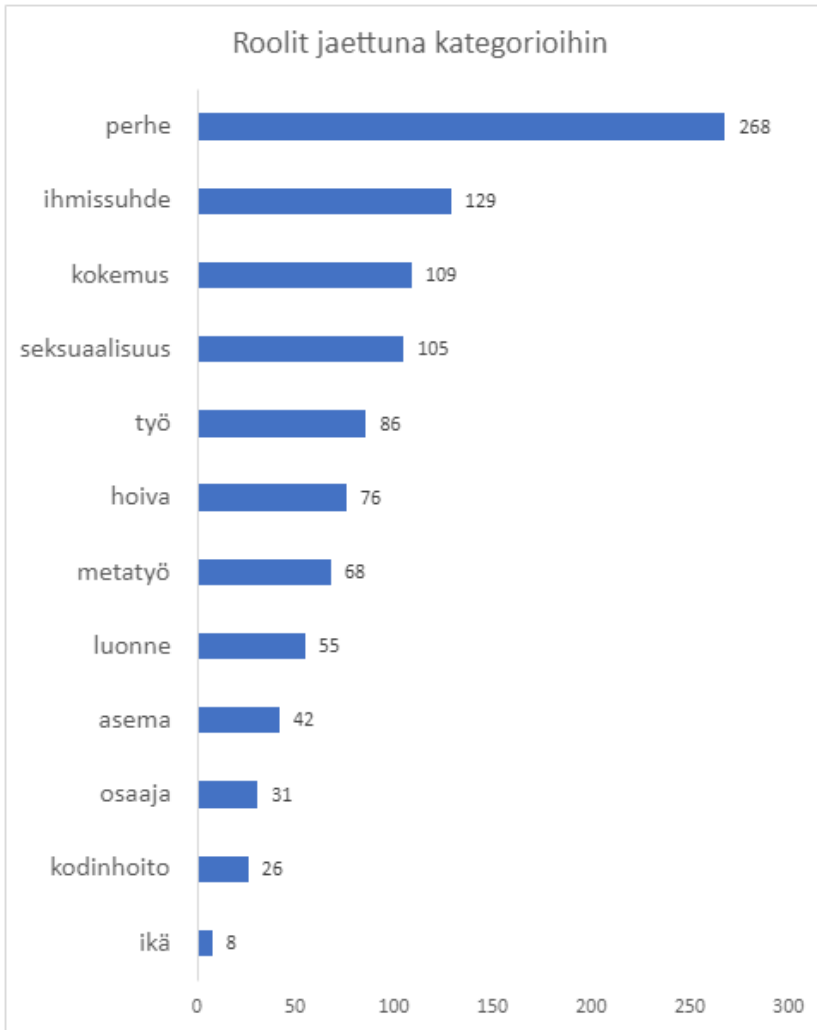
Luonneroolit kuvaavat kantajansa luonteen piirteitä. Niitä nimettiin yhteensä 55. Viisi yleisintä: kiltti, tunnollinen, tunteilija, herkkä ja hiljainen.

Asemaan liittyvät roolit (42 kpl) kuvaavat henkilön suhdetta ympäröivään yhteisöön. Esimerkiksi opiskelija, naapuri, apulainen, asiakas, luottamushenkilö.

Osaajarooleja aineistossa oli nimetty 31: tanssija, tekninen, luonnossa liikkuja, tanssipari, kirjoittaja, käsityöläinen ja osaaja mainittiin kaikki kaksi kertaa.

Kotiin ja **kodinhoitoon** liittyviä rooleja oli yhteensä 26. Joukossa esiintyi yhdeksän kertaa siivoaja ja viisi kertaa kodin kunnossapitäjä, lisäksi nimettyinä olivat kodinhoitaja, pyykkääjä ja kodin kaikesta vastaava.

Ikään liittyviä rooleja nimettiin kahdeksan, muun muassa: keski-ikäinen, teini, iäkäs nainen, murrosikäinen nuori nainen ja nuori nainen.

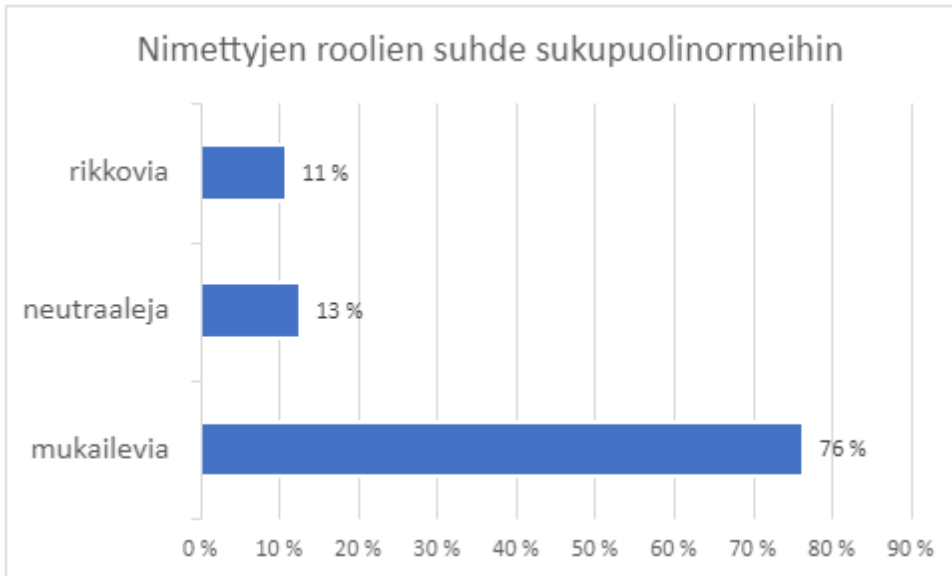

Kuvio 7. Roolit jaettuna kategorioihin.

Normienmukaisuus

Taustatutkimusten mukaan kotitöistä siivous, ruuanlaitto, pyykin ja astioiden pesu, vaatehuolto, lastenhoito nähdään naisten töinä. (Saunavaara 2018, 23.) Metatyötä, joka on valmistelua, ennakointia, valvontaa, arjen organisointia, logistiikkaa sekä aikatauluttamista pidetään myös naisten työnä. (Asikainen 2021, 116.) Huolto-, kunnostus- ja korjaustyöt nähdään miesten töinä, samoin pihatyöt. (Saunavaara 2018, 23.)

Kategorisoimalla roolit sukupuolinormeja rikkoviin ja mukaileviin tulos on vahvasti painottunut sukupuolinormeja mukaileviin (kuvio 8). Tulos on odotusten mukainen, koska kysymys kuului: Mitä naiseuteen liittyviä rooleja tunnistat elämästäsi?

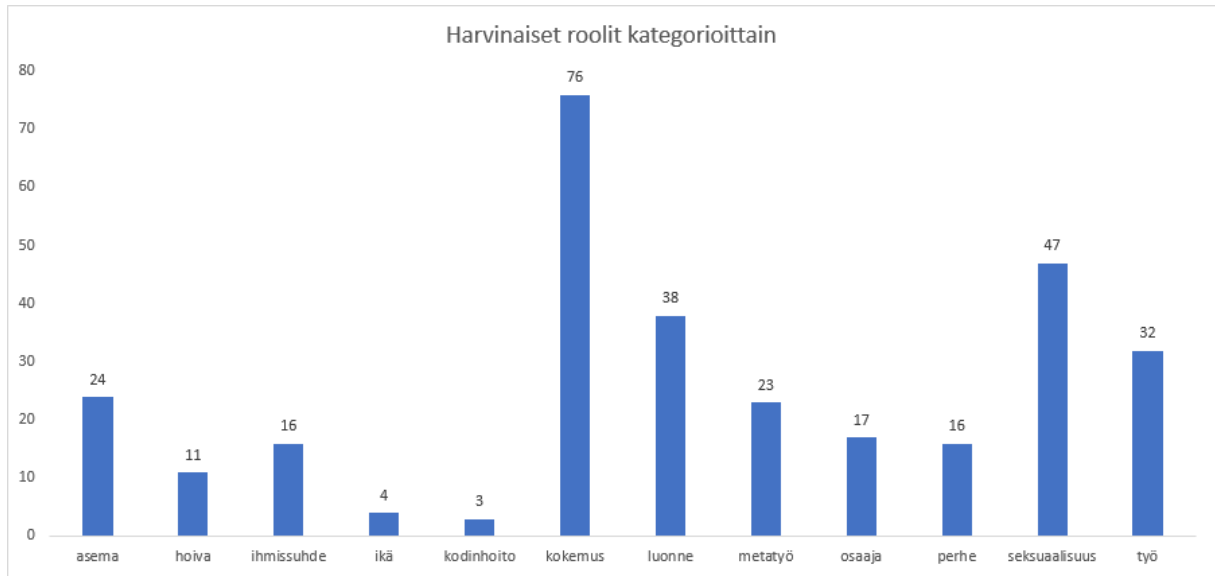

Kuvio 8. Nimettyjen roolien suhde sukupuolinormeihin.

Harvinaisimmat roolit

Rooli pääsi mukaan harvinaisten roolien joukkoon, jos se oli nimetty vain kerran (kuvio 9). Harvinaiset roolit painottuvat selkeästi kokemuskategoriaan. Kokemusroolit ovat laaja joukko sosiaaliseen kokemukseen perustuvia rooleja. Niitä vastaajat nimesivät yhteensä 109 ja niistä 76 vain yhden kerran. Näistä 38 negatiivista (mm. ahdistunut, alipalkattu, likasanko, sylkykuppi) 38 positiivista tai neutraalia (mm. huomioiva, itsensä puolustaja, tasapuolinen, rentoutuja).

Seuraavaksi eniten yksittäisiä mainintoja löytyy seksuaalisuuskategoriasta. Seksuaalisuuteen liittyviksi määrittelin roolit, joissa viitattiin seksuaalisuuteen, ulkonäköön tai sukupuoleen. Näitä aineistosta löytyi 105 ja niistä 47 mainittiin vain yhteen kertaan. Joukossa mm. aseksuaali, huora, karva- ja kuukautisaktivisti, lesbo, miehen tarpeiden tyydyttävä.

Kuvio 9. Harvinaiset roolit

6 KERTOMUSTEN ANALYSOINTI

Vastauksista 69 oli roolilistauksia, kolme vastausta oli tyhjiä ja 43 vastauksista oli kertomuksia. Näitä 43 vastausta tutkin syvemmin. Näissä vastauksissa roolit oli luettava rivien välistä. Lisäksi minua kiinnosti, miten nainen kirjoitti omasta asemastaan, kokiko hän olevansa tyytymätön vai tyytyväinen. Minkälainen omakuva tarinasta välittyi.

6.1 Ei yhtään roolia

Kertomusten joukossa oli viisi vastausta, joissa kerrottiin, että he eivät tunnista elämästään yhtään naiseuteen liittyvää roolia. Vastaajat olivat yksin asuvia naisia. Näin näki naiseuteen liittyvät roolinsa eräs heistä:

En oikeastaan minkäänlaisia. Asun yksin, en ole parisuhteessa. Joten toteutan kaikkia mahdollisia rooleja elämässäni. (Vastaaja 63)

Toinen yksin asuva lapseton nainen kuvaa kokemustaan seuraavasti:

...Yhä edelleen yhteiskunnassa pidetään outona naisia, joilla ei ole lapsia. Ikään kuin ei voisi olla nainen ilman että on äiti...

... En tunnista itsessäni mitään normaaliin naiseuteen liittyviä rooleja... (Vastaaja 72)

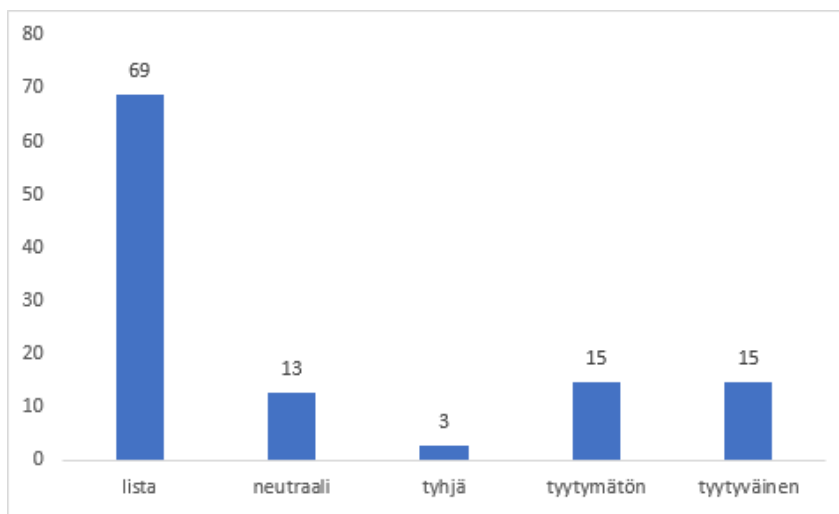
Näistä vastauksista tulee ilmi käsitys, että ei voi olla naiseuteen liittyviä rooleja, jos ei ole äiti tai jos ei ole kumppania. Tämän voi ymmärtää laajemmin ajatuksena, että nainen ei ole oikea nainen, ellei ole äiti. Tämä herätti pohtimaan syvemmin tietoperustan kysymystä: Pitääkö kaikkien naisten ryhtyä äideiksi? (Vuori 2010, 110.)

Tähänkin problematiikkaan liittyy vahvasti naisen alistainen asema, historian kaiut ja normien hidas muutos. Vielä sata vuotta sitten naisen tärkein tehtävä oli synnyttää lapsia ja naisen arvo määräytyi lasten kautta (Utrio 2006, 135, 267). Edelleen naisen keho mielletään melkein kuin vahingossa yhteiseksi omaisuudeksi, jota saa arvostella ja käyttää. Naisella odotetaan olevan luonnollinen tarve saada lapsia. Ympäröivä yhteisö katsoo oikeudekseen arvostella naisen kehonsa suhteen tekemiä valintoja. Esimerkiksi raskausutelut ja kyselyt lapsien hankinnasta asenteella, eikös nyt jo olisi aika. (Chollet 2019, 106, 124-125.)

Naisen ulkonäköä arvostellaan jopa niin, että varsinainen asia häivytetään. Milloin miehelle tehdään samaa? Asiaa voi tarkastella esimerkiksi lukemalla uutisointia liittyen kaikkiin Suomessa tällä hetkellä vaikuttaviin naisministereihin. Toisaalta eikö jokainen rooli, jonka otat, liity naiseuteen, jos olet nainen?

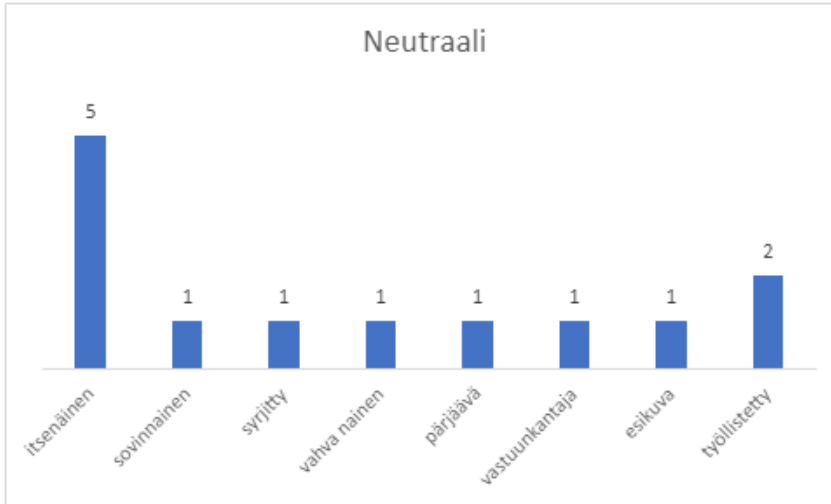
6.2 Tyytyväisyys

Tutkin vastauksena saamaani 43 kertomusta myös analysoimalla kertomuksen sävyä ja poimimalla kertomuksesta sen, miten nainen itseään kuvaa. Kertomuksista 13 oli kirjoitettu toteavasti (kuvio 10), 15 kuvasi olevansa elämäänsä ja valitsemiinsa rooleihin tyytyväisiä ja 15 vastauksesta kävi selville tyytymättömyys omiin rooleihin ja tilanteeseen. Kaikissa tapauksissa oli luettavissa tietoisuus rooleista, niitä ei otettu ihan itsestään annettuina ja selkeästi noudatettavina, vaan sellaisina, joita voi, saa ja ehkä pitääkin ihmetellä.

Kuvio 10. Vastausten jakaantuminen listauksiin ja erilaisiin kertomuksiin.

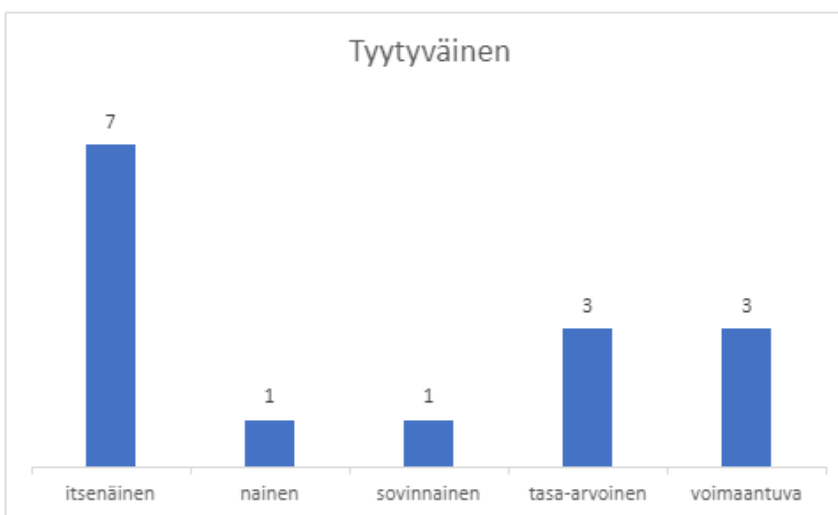
Neutraaleiksi nimesin kertomukset, joissa nainen totesi tilanteen, sen enempää sitä kuvailematta. Neutraaleissa kertomuksissa viiden vastaajan (kuvio 11) kertomuksissa nousi selkeästi näkyville itsenäisyys. Muita neutraalisti kirjoittavien naisten omakuvia olivat: sovinnainen, syrjitty, vahva nainen, pärjäävä, vastuunkantaja, esikuva ja työllistetty.

Kuvio 11. Toteavasti ja neutraalisti kerrotuista tarinoista välittynyt omakuva.

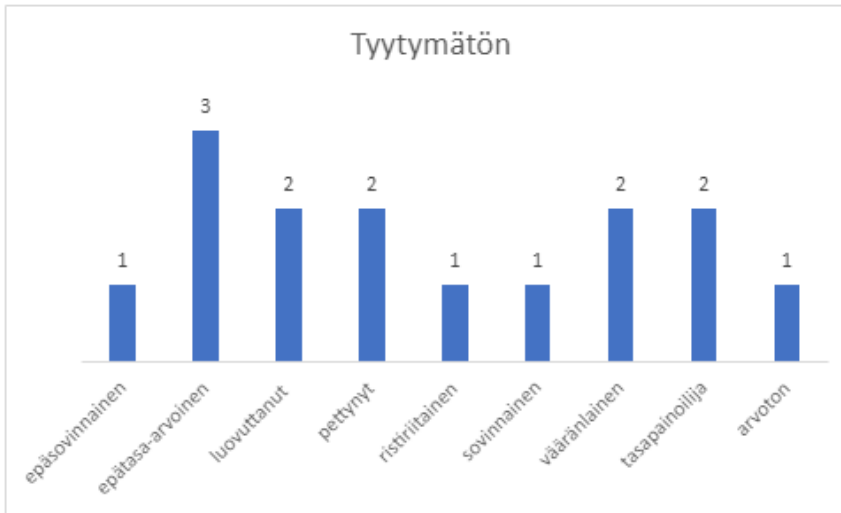
Kertomus oli tyytyväinen (kuvio 12), kun vastaaja ilmaisi itse vapaaehtoisesti valinneensa tai muuten olevansa tyytyväinen tilanteeseensa. Kuten neutraaleissa ja toteavissa tarinoissa myös tyytyväisissä tarinoissa naisesta välittyi itsenäinen omakuva (seitsemän vastaajista). Muita tyytyväisten naisten kertomuksiin liittyviä omakuvia olivat: nainen, sovinnainen, tasa-arvoinen ja voimaantuva.

Tärkein roolini on ollut ja on äitinä olo. Ja nyt uutena roolina mummous. Ne vedän täysillä molemmat, heittäytyen täydellä tunteella näihin rooleihin. Niissä olen täysin oma rakastava itseni... (Vastaaja 61)

Kuvio 12. Tyytyväisyyttä ilmaisevista tarinoista välittynyt omakuva.

Kertomus oli tyytymätön, jos siinä ilmaistiin selkeästi, että vastaaja kokee tilanteensa jotenkin ahdistavaksi tai haluaisi muuttaa tilannettaan. Tyytymättömistä kertomuksista löytyneet omakuvat olivat (kuvio 13): epäsovinnainen, epätasa-arvoinen, luovuttanut, pettynyt, ristiriitainen, sovinainen, vääränlainen, tasapainoilija ja arvoton.

Kuvio 13. Tyytymättömyyttä ilmaisevista tarinoista välittynyt omakuva.

Tyytymättömissä kertomuksissa oli luettavissa ristiriita normien ja omien odotusten suhteen. Seuraavassa lainaus erään vastaajan (vastaaja 81) kertomuksesta, jossa hän kertoo esimerkein minkälaisia paineita normit hänen elämäänsä luovat työn ja hoivan suhteen. Vastauksessa näkyy työelämään liittyvä normittuneisuus, jossa saattaa vaikuttaa asenne, että mies tarvitsee työn enemmän kuin nainen (UNDP 2020, 6). Humanistisella alalla miehet työllistyvät korostuneen helposti, koska naisvaltaisella alalla monissa työyhteisöissä ajatellaan tarvittavan kipeästi miehiä (esim. lastenkodit).

... Olen myös naisopiskelija naisvaltaisella humanistisella alalla, mutta usein miesopiskelija on työllistynyt opintojen jälkeen ja minä haen vielä harjoittelu-
paikkoja lapsen saannin ja äitiysloman jälkeen... (Vastaaja 81)

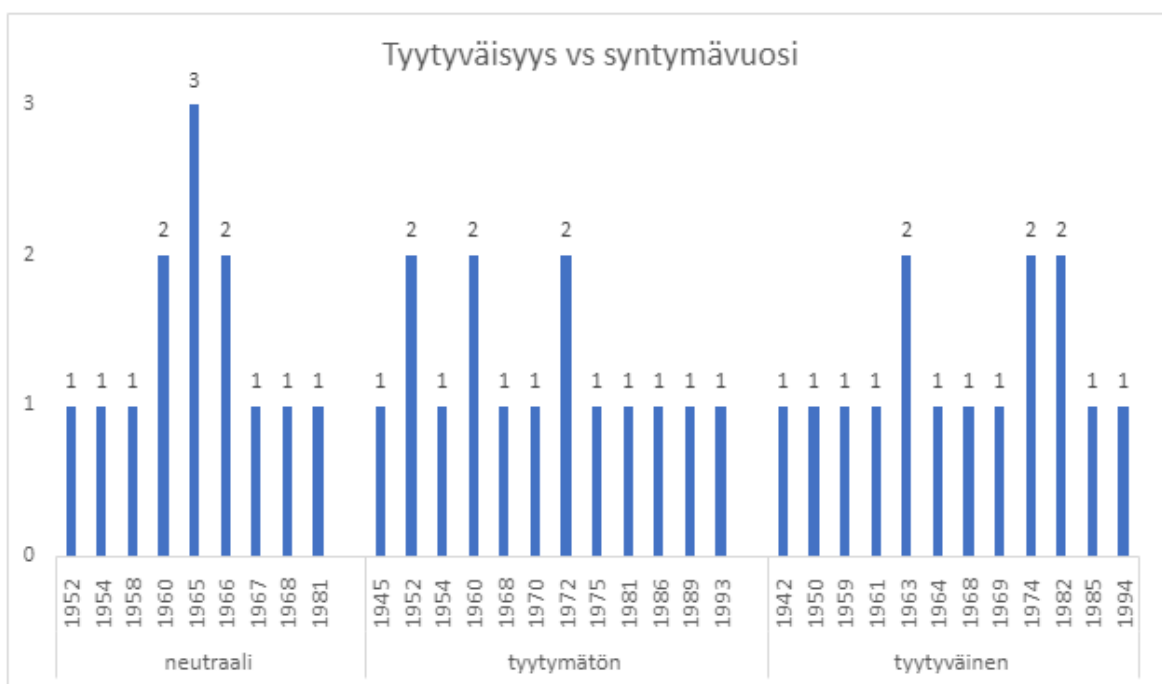
Naisen oletetaan kantavan vastuun huolehtimisesta myös kodin ulkopuolella. Tämä on rakenteissa niin vahvasti, että miehelle ei tarjota edes mahdollisuutta. (Vuori 2010, 116.)

Vastaan kotitalouden kuluista ja lapsen vaatehankinnoista ja päiväkodin yhteistyöstä. Ex-puolisoni ei niinkään ota niistä vastuuta. Yhteiskunnan toimijat, kuten esimerkiksi neuvola ja päiväkotiki myös olettavat minun naisena ottavan niistä vastuun. Miehelle ei edes kerrota näitä vastuullisia tehtäviä, aikatauluja tai hankintoja, joita tulee suorittaa... (Vastaaja 81)

Riippuuko tyytyväisyys iästä?

Tarkastelin kertomuksissa esiintynyttä tyytyväisyyttä iän suhteen. Neutraalit kuvaukset (kuvio 14) olivat kaikki yli 40-vuotiaiden kirjoittamia, joukossa myös kolme yli 60-vuotiasta. Tyytymättömät kertomukset painottuvat yli 40-vuotiaisiin, mutta joukossa on kolme nuorempaakin kirjoittajaa. Tyytymättömiä kertomuksia kirjoitti myös neljä yli 60-vuotiasta. Myös tyytyväiset kertomukset jakaantuivat koko ikäjakaumalle, mutta painottuvat yli 40-vuotiaisiin. Tyytyväisten joukossa on neljä alle 40-vuotiasta ja kolme yli 60-vuotiasta.

Aineiston perusteella iällä ei ole merkittävää yhteyttä tyytyväisyyteen.

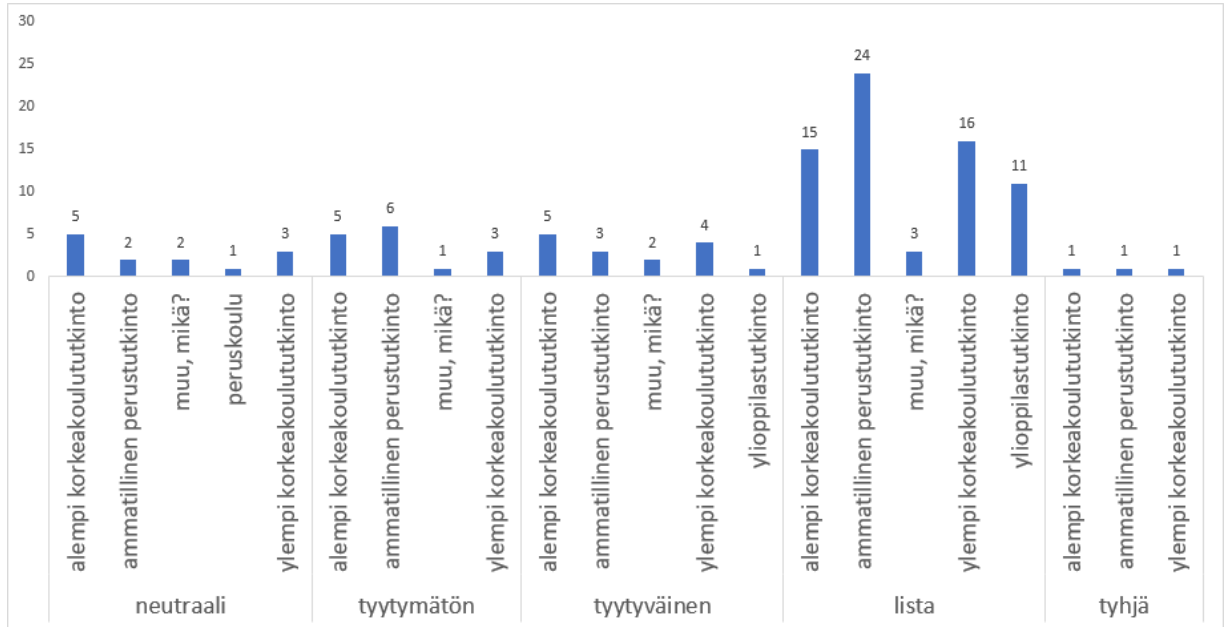

Kuvio 14. Kertomusten tyytyväisyys verrattuna kirjoittajien ikään.

Riippuuko tyytyväisyys koulutuksesta?

Tarkastelin kertomuksia koulutuksen suhteen (kuvio 15). Kuviossa 15 on mukana koko aineisto eli kohdassa neutraali näkyy kaikki neutraalisti rooleistaan kertoneet ja heidän koulutuksensa. Kohdassa tyytymätön ja tyytyväinen vastaavasti siten rooleistaan kertoneet ja heidän koulutuksensa. Kohdassa lista ovat vastaukset, joissa lueteltiin roolit ja vastaajien koulutus. Viimeisessä kohdassa näkyy tyhjän vastauksen jättäneiden koulutus.

Neutraaleja ja tyytyväisiä kuvauksia kirjoitti viisi alemman korkeakoulututkinnon suorittanutta eli yhteensä 10. Tyytymättömiä kuvauksia kirjoitti kuusi ammatillisen perustutkinnon suorittanutta. En havainnut koulutuksella olevan mitään merkittävää eroa siinä, kuinka tyytyväinen kirjoittaja oli tilanteeseensa.

Kuvio 15. Tyytyväisyys suhteessa koulutukseen.

Heijastuuko asumisjärjestelyt kertomusten tyytyväisyyteen?

Kyselyn rakenteesta johtuen vastaaja saattoi valita vastaukseensa yhtä aikaa kaikki vastausvaihtoehdot eli hän saattoi elää kumppanin, lasten ja lemmikkieläinten kanssa. Tyytyväisyydellä ei ollut havaittavissa merkittävää yhteyttä asumisjärjestelyihin.

7 TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimukseni vahvisti, että edelleen sukupuoleen liitetyt normit määräävät dikotomioiden ja segregaaation kautta, mitä naiselta odotetaan, miten nainen saa näkyä ja kuulua, mitä nainen saa tehdä. Kun kaikki on vahvasti segregoitunutta, toisenlaisen tien valitseminen vaatii voimaa ja pitkäjänteisyyttä. (UNDP 2020, 6.)

Tässä kokoan yhteen vastaukseni kysymyksiin: Mitä naiseuteen liittyviä rooleja naiset tunnistavat elämästään? Mitkä roolit ovat tyypillisiä ja toistuvia? Mikä on sukupuoliroolin kytkös hyvinvointiin?

7.1 Mitä naiseuteen liittyvistä rooleista voi päätellä

Kyselyn tarkoituksena oli kerätä naiseuteen liittyviä rooleja, joita naiset tunnistavat elämästään ja laatia sen perusteella roolikartta ja selvittää millaiset roolit ovat tyypillisiä ja toistuvia? Ovatko naiset esimerkiksi edelleen perinteisen hoivaajan roolissa?

Kyselyn tuloksista on selkeästi nähtävissä, että NOVAT-naiset näkevät itsensä melko perinteisissä rooleissa. 76 % rooleista oli sukupuolinormeja mukailevia. Äiti oli absoluuttisesti eniten nimetty rooli. Sen nimesi 62 vastaajaa. Samoin kaikki mikä liittyy hoivaan, kasvatukseen ja opetukseen on edelleen naisen toimintakenttää. Naiskansalaisuuden rajoja on edelleen vaikea rikkoa (Vuori 2010, 116).

Äidin rooli ja vastuu hoidosta, huollosta, sosiaalinen kasvatus, sosiaaliset suhteet kodin ulkopuolelle... lasten ollessa pieniä, mies vastasi pääosin toimeentulosta. (Vastaaja 50)

Kyselyn toinen merkittävä löydös korostaa äiti-keskeisyyttä. Vastaajien joukossa oli viisi yksin asuvaa lapsetonta naista, jotka kokivat, että koska heillä ei ole kumppania eikä lapsia, heillä ei ole myöskään naiseuteen liittyviä rooleja. Eräs heistä kertoi, että

... Pikkuveljeni mielestä olen itse pilannut elämäni, koska minulla ei ole lapsia eikä enää miestäkään... (vastaaja 72)

Lainaus kertoo vahvasta painostuksesta, jota yksin asuva lapseton nainen saa kokea, jotta hän osaisi käyttäytyä, kuten naisen normien mukaan kuuluu.

Yhteiskunta asettaa naiselle edelleen paineita synnyttää. Eikä kyse ole pelkästään synnyttämisestä, vaan naisille halutaan kertoa, mitä he haluavat. Naisen kehoa halutaan hallita ja sen käytöstä päättää. Edelleen ajatellaan, että on jotenkin luonnotonta, jos nainen ei halua lapsia. Jos

he eivät nyt halua lapsia on vain kyse siitä, etteivät he vielä ole kohdanneet oikeaa miestä tai että he tulevat kuitenkin katumaan päätöstään. Riittävällä toistolla näin saattaa käydäkin. (Chollet 2019, 106, 124-125.)

Toisaalta kokemus, siitä ettei ole naiseuteen liittyviä rooleja voi olla myös vapauttava. Silloin saa itse määritellä itsensä ja elää omannäköistä elämää, tavoite, joka on Naistenkartanon (2021c) strategiassa.

Hoskinin (2020) kuvailemaa feminiinistä alistuneisuutta löytyi 17 vastauksesta. Roolilistauksista alistuneisuutta ei pystynyt tulkitsemaan, ellei joukossa ollut selkeästi negatiivisia rooleja kuten juoppokuski, sylkykuppi, huora. Kokemusrooleiksi katsomieni joukossa oli mm. mukautuja, eriarvoinen, alistuja, näkymätön ja vähätelty, jotka viestivät selvästi alistuneisuudesta.

Naisten roolilistaukset ja kertomukset olivat sävyiltään pääasiassa positiivisia. Eli vaikka roolit olivat normien mukaisia, ne olivat sitä pääasiassa toteavasti ei alistuneesti. Tulkitsen sen niin, että naiset ovat omaksuneet oikeuden määritellä itse itsensä. Toisaalta se voi kertoa myös hulttomuudesta rikkoa naiseuden sosiaalisia normeja. On ehkä turvallisempaa pysyä näkymättömissä kuin tulla rajat rikkomalla näkyväksi. En näe ongelmaa niinkään siinä, miten naiset itsensä määrittelevät vaan siinä, miten nuo määritelmät sijoittuvat mielissämme.

Hoskinin (2020) ja YK:n (UNDP 2020) tutkimusten mukaan naisellisuutta pidetään epäaitona ja alempana aivan yleisesti yhteiskunnissamme. Näen naisten mielenterveydelle, terveydelle ja asemalle uhkaavana Hoskinin (2020) esittämän naisellisuuden systemaattisen väheksymisen yhdistettynä YK:n (UNDP 2020) analyysin tietoon, että lähes kaikilla maailman ihmisillä on naisia alistavia ajatuksia.

7.2 Sukupuoliroolit ja hyvinvointi

Mikä on sukupuoliroolin kytkös naisen hyvinvointiin? Keräämästäni aineistosta voi päätellä, että NOVAT-naiset tekevät paljon metatyötä, sillä vastaajien nimeämistä rooleista yli puolet pitää sisällään metatyötä. Metatyörooleja ovat perheeseen, ihmissuhteisiin, hoivaan ja kodinhoitoon liittyvät roolit (kuvio 7) mm. ruokavastaava, talousvastaava, järjestelijä, huolehtija, kuuntelija, äiti, tytär, sisko ja vaimo.

Naisten uupumisen ja mielenterveysongelmien on epäilty johtuvan juuri metatyön määrästä. Metatyö on valmistelua, ennakoimista, valvontaa, arjen organisointia, logistiikkaa sekä aikatauluttamista. Vaimon ja äidin oletetaan sosiaalisten normien mukaan usein aikatauluttavan ja

organisoivan arkea, ennakoivan, valvovan (jopa miehen pukeutumista) ja pitävän huolta logistiikasta. Samoja saatetaan vaatia tyttäreltä ja siskolta: “Kyllä sinun olisi pitänyt naisena hoitaa vanhaa äitiäsi, jotta veljesi ei joutuisi sitä tekemään.” “Miksi sinä et huolehtinut siitä, että veljelläsi on vaihtovaatteet mukana?”

Tutkimusten valossa rooli-odotusten kytkös naisten hyvinvointiin on ilmeinen: Naisten oletetaan rooli-odotusten mukaisesti hoitavan kotityöt ja tekevän metatyötä enemmän kuin miesten ja näin naisille jää vähemmän aikaa palautua. (Asikainen 2021, 116.) Kun yhteiskunnassa keskustellaan mielenterveydestä ja uupumuksesta ja työnantaja on kiinnostunut kotioloista ja nukkumisesta (Uusitalo 2021), tulisiko työnantajan olla kiinnostunut myös työnjaosta kotona. Muistuttaa, että kotityöt ja metatyö vievät myös aivoaikaa ja vähentävät palautumisaikaa.

Tiukat sosiaaliset normit aiheuttavat pahoinvointia, koska odotusten mukaan toimiminen on ainoa tapa, joka hyväksytään ja toisin toimiminen tuomitaan. Kun henkilö ei halua toimia odotusten mukaan, hänelle tulee helposti tunne, että hän on jotenkin vääränlainen tai esimerkiksi vähemmän nainen. Esimerkiksi jos rooli-odotusten mukaan nainen edelleen kantaa päävastuun esimerkiksi perheen ruokahuollosta ja hoivasta, toiseuttaa se naiset, jotka eivät niin halua tehdä. (Vuori 2010, 113, 116.) Äitiys ja lapsettomuus ovat erityisen herkkiä aiheita. Sekä äitiyteen että lapsettomuuteen liittyvistä asioista on helposti hyvinkin haavoittavaa puhua ehdottomasti ja normittuneesti. Voi olla hyvin raskasta elää lapsettomana, kun ympäröivä yhteisö painostaa esimerkiksi lasten hankintaan ja pitää luonnollisena, että jokainen haluaa tulla äidiksi.

Myös supernaiseus uhkaa naisten hyvinvointia. Supernaiseus nousi esiin 20 tarinasta. Piranin (2017) mukaan nainen on supernainen, kun hän haluaa hoitaa kodin ja tehdä siinä samalla uran. Rooli, jossa vaatimukset ovat niin korkealla, että siihen pyrkivät on asetettu ennalta epäonnistumaan. (Piran 2017.) Miehiltä perheen ja uran yhdistäminen onnistuu melko vaivattomasti, sillä heillä on yleensä kodista ja perheestä vastuun ottava vaimo kotona tai ainakin töissä vain osittain. Näin toimiessaan mies saattaa silti olla täysin tiedostamaton omasta asemastaan. Hän saattaa silti kommentoida töissä käyvän naisen tarvetta lähteä aikaisemmin töistä hakemaan sairasta lastaan: “On minullakin lapsia, mutta hoidan silti työni.” (Criado-Perez 2020, 91.) Vastaja 89 kertoo juuri tästä supernaiseudesta:

Työelämässä pitää olla kova kuori koska naiset on herkkiä ja nössöjä ja tunteet ei saa näkyä vaan pitää olla terästä... kotona pitää olla joka paikan höylä ja pitää kaikki langat käsissä ja hoitaa kaikki asiat kotitöistä ruuanlaittoon ja kaupassa käyntiin. (Vastaja 89)

Asetelma on epäreilu kahtakin kautta. Nainen, joka haluaa tehdä uraa ei kykene siihen perheelisenä ilman miehen tukea, kuten ei muuten mieskään kykene ilman naisen tukea. Jos nainen jättäytyy useaksi vuodeksi hoitamaan lapsia, hänen eläkekertymänsä tulee katkos ja samoin hänen palkkakehityksensä jää jälkeen miehen vastaavasta. Eli kiitoksena palkattomasta hoivatyöstä on kiitos, jos sitäkään. Lopputuloksena naisen eläke on pienempi kuin miehen ja hän saattaa olla hyvinkin riippuvainen miehen järjestämästä elintasosta ja entistä enemmän miehen omaisuutta.

Tätä kuilun syvyyttä lisää vielä se, että nainen on talous-, ruoka- ja vaatevastaava, eli hän saattaa käyttää tulonsa perheen kodin hoitoon, vaatteiden ja ruoan hankintaan, kun taas mies saattaa sijoittaa varansa taloon, autoon ja kiinteistöihin. Eli naisen varallisuus ei kasva, vaan hänen riippuvuutensa miehen suosiollisuudesta vain lisääntyy. Näistä asioista kannattaa sopia ja keskustella, silloin kun keskusteluyhteys on olemassa.

Keräämästäni aineistosta 43 vastausta oli kertomuksia, joista etsin merkkejä tyytyväisyydestä tai tyytymättömyydestä. Tyytyväisyys jakaantui tasan eli 15 kertomuksesta välittyi tyytyväisyys ja 15 tyytymättömyys. Toteavasti kirjoitti 13 vastaajaa. Eikä iällä, koulutuksella, asumismuodolla tai työllisyysstatuksella ollut myöskään havaittavaa merkitystä tyytyväisyyteen. Näissä vastauksissa näkyi kuitenkin se, että naiset kyseenalaistivat heille asetetut vaatimukset, määritelmät ja odotukset.

Ilahduttavaa oli, miten tarkasti kaikkia vastauksia oli pohdittu. Vähintään kertomuksissa eli 37 prosentissa vastauksia näkyi, että sukupuolirooleja oli mietitty kriittisesti. Sanon vähintään, koska kaikki kyselyyn vastanneet joutuivat viimeistään vastaushetkellä refleктоimaan asemaansa naisena. Se, että naiset tiedostavat oman asemansa sukupolvien ketjussa ja lakkaavat toistamasta samoja tapoja toimia epätasa-arvoisesti kuin mitä heidän vanhempansa, vaatii toimintatapojen ja olemassa olevien normien tiedostamista. Vasta tiedostamisen jälkeen voi yrittää muuttaa toimintaansa.

7.3 Tuotos

Opinnäytetyöni tuotos on roolikartta (kuva 1). Naistenkartano hyödyntää sitä juhluvuoden viestinnässä. Roolikartta koostettuna näin kyselyn avulla tekee siitä todemman ja aidomman. Se on yhteisöllinen ja osallisuutta vahvistava, sillä siinä on mukana erilaisten naisten oma ääni. Aineiston kaikki 433 erilaista roolia ovat mukana omalla painoarvolla. Kärkikuusikon kokoerot

8 POHDINTA

Opinnäytetyöni tuo NOVAT-naisten oman näkemyksen sukupuolirooleista Naistenkartanon juhluvoden käyttöön roolikartan muodossa (kuva 1). Tutkimukseni tuloksia Naistenkartano hyödyntää soveltuvin osin NOVAT-käsikirjan kehittämisessä. Käsikirjan aiheet keskittyvät tällä hetkellä naisen kasvuun ja voimaantumiseen. Keräämäni teorian avulla Naistenkartano voi nostaa NOVAT-käsikirjaan vähintään kaksi uutta aihetta: tasa-arvon ja seksuaalisuuden ja herätellä naisia kriittiseen tasa-arvonlukutaitoon ja ymmärtämään, mitkä kaikki asiat ylläpitävät epätasa-arvoa. Opinnäytetyöni pohjalta voi kehittää myös jatkokurssin NOVAT-naisille. Sukupuolirooli ja rooliodotukset, feminiini ja maskuliini rooliodotusten taustalla, äitiminä, naiseuden valvonta ja metatyö ovat erinomaisia aiheita kurssin sisällöksi.

Pohdin omaa asennettani tuloksia tulkitessa. Keskityinkö liikaa löytämään negatiivisia asioita? Välillä koin myös vaikeuksia astua ulos omasta normittuneesta ajattelustani. Tosin koin onnistuvani siinä päivä päivältä paremmin. Olisin mielelläni jatkanut syväskellusta tasa-arvon, lapsettomuuden, sukupuolijärjestelmän ja äitiyden maailmaan. Aihetta olisi mielenkiintoista tutkia lisää ja olisi kiinnostavaa selvittää myös mitä miehekkäiksi kokemiaan rooleja naiset jättivät vastauksistaan pois.

Tutkimuksessani esiin nousutta melko tasan jakautunutta spontaania tyytyväisyyttä sekä tyytymättömyyttä omassa elämässä vallitseviin rooleihin voi tulkita niin, että Naistenkartanon vertaistukityöllä on tarvetta ja että työ on ollut vaikuttavaa. Vaikka en voi tietää mikä on ollut kyseisen vastaajan tilanne ennen NOVAT-ryhmään osallistumista, naiset, jotka vastasivat kertomuksilla, olivat selvästi pohtineet aihetta, joka on edellytys tiedostamiselle ja muutokselle.

Rooleista ja työnjaosta puhuminen on tärkeää sekä parisuhteessa että yhteiskunnassa. Olettaminen vie hakoteille. Oletus, että ”pitää pyytää miestä tekemään tuo lampun vaihto, jotta hänkin saa tuntea itsensä tärkeäksi”, on kiinnostava. Ajatteleeko mies vastaavasti, että ”pitääpä pyytää naista silittämään paita, jotta hänkin saa tuntea itsensä tärkeäksi”? Olettamisen sijaan ajatusten vaihto, avoin keskustelu, olisi tärkeää sekä isommalla foorumilla että perheen sisällä. Keskustelun ylläpito ja mahdollisuus kokeilla uutta tehtävää kotitöidenkin saralla, mielellään vielä niin, että apua, tukea ja opastusta on saatavissa tarvittaessa, on kenties avain tasa-arvoisempaan kotitöiden jakaantumiseen. Kiinnostus kumppanin ajatuksia kohtaan on sellaisenaankin ihan toivottava asia parisuhteessa.

Koska äitiys on niin keskeistä naisen elämässä, heittäydyin ideoimaan. Yhteiskuntaan voitaisiin luoda järjestelmä, joka edellyttäisi ja ohjaisi pariskuntia sopimaan kirjallisesti jo lapsen odotusaikana siitä, miten he ovat tietyt asiat päättäneet hoitaa. Sopimuksessa käsiteltävät asiat voisivat olla esimerkiksi työnjako lastenhoidossa, kotitöiden jako, äidin taloudellinen toimeentulo mahdollisen pidemmän kotiäitiyden aikana, miten se vaikuttaa eläkkeeseen ja työn saamiseen jne. Tämä konkreettinen tapa ohjaisi parin keskustelemaan asioista, joista muuten jätetään keskustelematta. Sopimuksen voisi tallentaa esimerkiksi Kanta-järjestelmään, kaikkien osapuolten nähtäville, mutta tärkeintä olisi keskustelu.

Työni aikana oma käsitykseni tasa-arvon olemassaolosta ja olemuksesta vahvistui, heikentyi, polarisoitui, tarkentui ja asettui lopulta siihen ajatukseen, että binäärin kahtiajaon mukainen tasa-arvo ei ole sitä, mitä me naiset tarvitsemme. Vaikka analysoin NOVAT-naisten käsityksiä omista rooleistaan ja niiden vaikutusta heidän hyvinvointiinsa, tutkimukset johtivat minua usein ajattelemaan asiaa laajemmin. Naisten ja naisellisuuden alisteinen asema on maailmanlaajuinen ongelma. Vaikka naisellisuuteen liitetyt piirteet vaihtelevat ja ovat kulttuurisidonnaisia, naisellisuuden alempiarvoisuus ja naisten seksuaalisuuden kontrollointi ovat yleisiä arvoja kaikkialla maailmassa (Laakso 2020).

Martelan (2020) mukaan kapitalistinen järjestelmä luotiin alempia ihmisryhmiä orjuuttamalla ja se oli samalla naisten orjuuttamista. Ehkä demokratian periaatteissa on korjattavaa. (Martela & co 2020, luku “Reflektiivisyys on syypää merkityksen tarpeeseen”.) Ehkä se on vinoutunut juuri mieskeskeisyyden takia. Ehkä tähän asti onkin rakennettu enemmän vapauden ja huolenpidon varaan ja unohdettu tasa-arvo. Ja ehkä tasa-arvo ei tällä binäärillä rakenteella koskaan toimi.

Muotoilen ajatukseni mielelläni niinkin yleiseksi, että maapallo ja ihmiset tarvitsevat tasa-arvoa, joka kumpuaa kaikkien ominaisuuksien tasa-arvosta. Puhun sellaisesta tasa-arvosta, joka ei siis perustu binääriin kahtiajakoon, ei toiseuttamiseen, eikä hierarkiaan. Tasa-arvon tulee kummuta siitä, miten ihmiset haluavat itsensä määritellä. Siitä, että kaikki ominaisuudet, joita ei tarvitse enää nähdä välttämättä feminiinisinä eikä maskuliinisina, ovat yhtä arvokkaita. Ja jos ominaisuudet halutaan nähdä feminiinisinä ja maskuliinisina tulee ehdottomasti kiinnittää huomiota siihen, että feminiinisyys on yhtä arvokasta kuin maskuliinisuus. Femmefobia, eli naisellisten piirteiden kammo ja valvonta, pitää saada häviämään.

Haaveilen maailmasta, jossa erilaisuus nähdään voimavarana eikä lokeroititarpeena tai uhkana. Nykyään erilaisuus pitää jopa diagnosoida. Ennen kaikkea haaveilen maailmasta, jossa aitous nähdään voimaannuttavana kaikille kuuluvana ominaisuutena, toisin kuin tänä päivänä, jolloin se monessakin mielessä kuuluu maskuliinisuuteen (Hoskin 2020, 13, 16). Miehellä ei vaadita meikkiä, eikä kaunistautumista. Miehen kuuluu esittää omat mielipiteensä ja niitä kuunnellaan. Mies saa esiintyä sellaisissa vaatteissa kuin haluaa ja hänet useimmiten hyväksytään, ehkä hieman naureskellen, mutta aitona oikeana miehenä.

Milloin nainen on aito nainen?

LÄHTEET

- Adichie, Chimamanda Ngozi 2017. Meidän kaikkien pitäisi olla feministejä. Helsinki: Otava.
- Asikainen, Sini Emilia 2021. Sota jäi elämään naisen roolissa ja mentaliteetissa. Viitattu 18.10.2021. <https://journal.fi/ennenjanyt/article/view/110545>
- Chollet, Mona 2019. Naisia vai noitia? Naisvainot ennen ja nyt. Helsinki: Gummerus
- Criado-Perez, Caroline 2020. Näkymättömät naiset: Näin tilastot paljastavat miten maailma on suunniteltu miehille. Helsinki: WSOY.
- Eräsaari, Leena 2010. Miksi hyvinvointivaltio on tärkeä naisille? Teoksessa: Tuija Saresma & Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen 2010. Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Vastapaino. 210-223.
- Gilligan, Carol 1993. Meeting at the Crossroads Women's Psychology and Girls' Development. Viitattu 11.10.2021. https://www.researchgate.net/publication/240282239_Meeting_at_the_Crossroads_Women's_Psychology_and_Girls'_Development
- Hoskin, Rhea Ashley 2020. "Femininity? It's the Aesthetic of Subordination": Examining Femmephobia, the Gender Binary, and Experiences of Oppression Among Sexual and Gender Minorities Viitattu 9.10.2021. https://www.researchgate.net/publication/340066102_Femininity_It%27s_the_Aesthetic_of_Subordination_Examining_Femmephobia_the_Gender_Binary_and_Experiences_of_Oppression_Among_Sexual_and_Gender_Minorities
- Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero 2012. Kategoriat, kulttuuri & moraali: Johdatus kategoria-analyysiin. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, Arto 2010. Kriittinen mies- ja maskuliinisuustutkimus. Teoksessa: Tuija Saresma & Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen 2010. Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Vastapaino, 128-139.
- Kaarenoja, Vappu & Rämö, Aurora 2020. Tytöt: suomalaisen tasa-arvon perusteet. Latvia: Livonia Print.
- Kimmel, Michael 2001. Masculinities and Femininities. International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences. Viitattu 30.9.2021. <https://www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/femininity>
- Kinnunen, Taina 2010. Sukupuolen ja seksuaalisuuden ruumiillinen muoto-oppi. Teoksessa: Tuija Saresma & Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen 2010. Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Vastapaino, 226-241.
- Keskinen, Suvi 2010. Sukupuolistunut väkivalta. Teoksessa: Tuija Saresma & Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen 2010. Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Vastapaino, 243-254.
- Koppa 2021a. Luokittelu. Viitattu 10.10.2021. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/luokittelu>
- Koppa 2021b. Määrällinen analyysi. Viitattu 10.10.2021. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/maarallinen-analyysi>

- Koppa 2021c. Laadullinen analyysi. Viitattu 10.10.2021. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/metelmapolkuja/metelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/laadullinen-analyysi>.
- Korvajärvi, Päivi 2010. Sukupuolistunut ja sukupuolistava työ. Teoksessa: Tuija Saresma & Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen 2010. Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Vastapaino, 183-197.
- Kurki, Janne 2008. Hankala, hankalampi, Butler. *Biologia- ja Lacan-kritiikki Hankalassa sukupuoleessa*, 48–60. *SQS–Suomen Queer-tutkimuksen Seuran lehti*, 2008 - journal.fi. Viitattu 6.9.2021. Janne Kurki: Hankala, hankalampi, Butler. *Biologia- ja Lacan-kritiikki Hankalassa sukupuoleessa*, 48–60.
- Kähkönen, Lotta 2021. Sukupuolentutkimuksen peruskurssi. Turun yliopisto. Hilma-verkoston luento.
- Laakso, Teija 2020. Naisten sukuelinten silpomien taustalla on sukupuolten epätasa-arvo, mutta edes vastustajat eivät aina ymmärrä sitä – Suomalainen väitöstutkimus peräänkuuluttaa juurisyihin puuttumista. Viitattu 11.10.2021. <https://www.maailma.net/uutiset/naisten-sukuelinten-silpomien-taustalla-on-sukupuolten-epatasa-arvo-mutta-edes-vastustajat>
- Leppänen, Taru 2021. Sukupuolentutkimuksen peruskurssi. Turun yliopisto. Hilma-verkoston luento.
- Martela, Frank & Jänisniemi, Laura 2020. *Elämän tarkoitus: Suuntana merkityksellinen elämä.* (Äänikirja.) Helsinki: Gummerus.
- Mielenterveystalo 2021. Tietoa seksuaalisuudesta. Viitattu 19.10.2021. https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/itsehoito/seksuaalisuuden_omahoito/Pages/tietoa_seksuaalisuudesta.aspx
- Miettinen, Anneli 2008. Kotityöt sukupuoli ja tasa-arvo – palkattoman työn jakamiseen liittyvät käytännöt ja asenteen Suomessa. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja E 32 /2008. Helsinki: Yliopistopaino. Viitattu 22.10.2021. <https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2020/12/63486066-kotityot-ja-tasa-arvo.pdf>
- Miettinen, Satu 2021. Terapiaa kalvaa epätasa-arvo: hoitoon pääsevät korkeasti koulutetut naiset kuten Laura, mutta hänkään ei jaksaa etsiä terapeuttia. Viitattu 20.10.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-11879429>.
- Manwhohasitall 2021. Man Who has it all. Viitattu 10.11.2021. <https://www.facebook.com/MANWHOHASITALL/>
- Naistenkartano 2021a. Vertaistukea. Viitattu 18.10.2021. <https://www.naistenkartano.com/vertaistukea/>
- Naistenkartano 2021b. Naistenkartano. Viitattu 18.10.2021. <https://www.naistenkartano.com/naistenkartano/>
- Naistenkartano 2021c. Strategia. Viitattu 18.10.2021. <https://www.naistenkartano.com/strategia/>
- Naskali, Päivi 2010. Kasvatus, koulutus ja sukupuoli. Teoksessa: Tuija Saresma & Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen 2010. Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Vastapaino. 21-39.

- Ojasalo, Katri, Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2015. Kehittämistyön menetelmät: Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3.-4. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Pajulo, Marjukka, Salo, Saara & Pyykkönen, Nina 2016. Mentalisaatio ihmistä suojaavana tekijänä. Terveysportti. Viitattu 10.11.2021. <https://www.terveysportti.fi/xmedia/duo/duo12278.pdf>
- Piran, Niva 2017. Regulating Dichotomies and Labels. Teoksessa: The Developmental Theory of Embodiment. Journeys of Embodiment at the Intersection of Body and Culture. Viitattu 30.9.2021. <https://www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/femininity>
- Rantanen, Lea 2017. Uuden Naisasian aika Suomessa. Julkaistu aikaisemmin teoksessa: Mattila, Kari 1994. Viattomat, vallattomat ja rohkeat. Cosmoprint Oy, 1994. Viitattu 23.9.2021. <https://www.naistenaani.fi/kari-mattila-uuden-naisasian-aika-suomessa/>
- Ricciardelli, Lina A. 2012. Body Image Development – Adolescent Boys. Encyclopedia of Body Image and Human Appearance. Viitattu 30.9.2021. <https://www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/femininity>
- Rossi, Leena-Maija 2010. Sukupuoli ja seksuaalisuus, erosta eroihin. Teoksessa: Tuija Saresma & Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen 2010. Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Vastapaino. 21-39.
- Saresma, Tuija, Rossi, Leena-Maija & Juvonen, Tuula 2010. Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Vastapaino.
- Saunavaara, Emmi 2018. Sukupuoliroolien ja sukupuolistereotyyppien rakentuminen kuudesluokkalaisten tulevaisuuskuvin. Viitattu 22.10.2021. <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201805312020.pdf>
- Seta 2021. Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus. Sateenkaarisanasto. Viitattu 6.9.2021. <https://seta.fi/sateenkaaritieto/sateenkaarisanasto/>
- STT 2021. Kysely: Korona-aika kuormittaa etenkin nuoria aikuisia – naiset kokevat uupumusta miehiä enemmän. Viitattu 14.10.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-11863744>
- Tane 2021. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta. Mitä on tasa-arvo? Viitattu 1.11.2021. <https://tane.fi/tasa-arvo>
- Tilastokeskus 2021. Lapsettomuus yleistynyt kaupunkialueiden miehillä ja maaseutualueiden naisilla. Viitattu 11.11.2021. https://www.stat.fi/til/vaerak/2019/01/vaerak_2019_01_2020-10-23_tie_001_fi.html
- UNDP 2020. Gender Team: HUMAN DEVELOPMENT PERSPECTIVES: TACKLING SOCIAL NORMS - A game changer for gender inequalities. Viitattu 10.9.2021. http://hdr.undp.org/sites/default/files/hd_perspectives_gsni.pdf
- Utrio, Kaari 2006. Suomen naisen tie - Pirtistä parlamenttiin. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Uusitalo, Kaisa 2021. Yle: Työnantaja on nyt kiinnostunut myös unestasi ja parisuhteestasi – ja sille on syynsä, sanovat asiantuntijat. Viitattu 27.9.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-12110452>
- WFS 2021. Women For Sobriety. Viitattu 1.9.2021. <https://womenforsobriety.org/new-life-program/>

- Windsor, Elroi J. 2015. Femininities: Scripts of Femininity. International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences (Second Edition) Viitattu 30.9.2021. <https://www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/femininity>
- Vuori, Jaana 2010. Äitiys sukupuolikysymyksenä. Teoksessa: Tuija Saresma & Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen 2010. Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Vastapaino, 109-120.
- Väestöliitto 2021. Seksuaalisuus ja sukupuoli. Viitattu 19.10.2021. <https://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/seksuaaliterveys/nuori-ja-seksuaaliterveys/seksuaalisuus-ja-sukupuoli/>

LIITTEET

Liite 1. Webropol kysely:

Mitä naiseuteen liittyviä rooleja tunnistat elämästäsi?

Haluatko antaa yhteystietosi, jotta voin tarvittaessa haastatella sinua opinnäytetyötäni varten.
Opinnäytetyöni käsittelee naiseuden rooleja ja niiden vaikutusta naisten hyvinvointiin.

Ei, kiitos

Kyllä, kiitos. S-postiosoitteeni: